

***Kvalitatīvi lēmumi –
vienīgais veids
efektīvai un ilgtspējīgai
pašvaldību darbībai***

Agnese Lešinska

***Kvalitatīvi lēmumi –
vienīgais veids
efektīvai un ilgtspējīgai
pašvaldību darbībai***

Atbilstīgi situācijai 2004. gada jūlijā

SABIEDRISKĀS POLITIKAS CENTRS

PROVIDUS

Pētījums sagatavots ar Sorosa fonda Latvija finansiālo atbalstu.

Par faktu precizitāti atbild autore.

Izdevums latviešu valodā ir pieejams internetā: www.politika.lv

Īpašs paldies par analīzes veikšanu juristiem – Aldim Maldupam, Laurai Vilkaī, Dacei Apīnei, Rudītei Viduīšai un Dainim Lasmanim, sadarbības partneriem – piecām Latvijas pašvaldībām, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas Juridiskā departamenta direktoram Artim Stuckam un Augstākās tiesas tiesnesei Jaurītei Briedei.

Mākslinieks: Kristians Šīcs

Redaktore: Anita Zvirgzde

© Agnese Leīšinska, teksts, 2004

© Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, teksts, 2004

© Mākslinieciskais iekārtojums "Lamatas un slazdi", 2004

Kopsavilkums

Kvalitatīvs un likumpamatots administratīvais process demokrātiskā valstī nodrošina iedzīvotāju tiesību aizsardzību un sekmē veiksmīgu sadarbību starp iedzīvotājiem, no vienas puses, valsts un pašvaldību iestādēm, no otras puses. Iedzīvotāji, īstenojot savas tiesības, visbiežāk nonāk saskarsmē ar pašvaldībām un to izdotajiem administratīvajiem aktiem, jo pašvaldību kompetencē ir tādas jomas, kuras saistītas ar iedzīvotāju ikdienu, piemēram, pašvaldības organizē komunālos pakalpojumus, gādā par iedzīvotāju izglītību, nodrošina sociālo palīdzību, sekmē uzņēmējdarbību. Latvijā kopš 2004. gada 1. februāra administratīvo procesu regulē jauns likums – Administratīvā procesa likums (turpmāk APL), kas izvirza stingras prasības katram izdotajam administratīvajam aktam. Jaunais likums iedzīvotājiem sniedz iespēju ātri un efektīvi aizstāvēt savas tiesības – ja iedzīvotājus neapmierina viņu intereses aizskarošs administratīvais akts, to var pārsūdzēt speciālā tiesā – Administratīvajā tiesā. APL prasības kopā ar iedzīvotāju iespējām vērsties tiesā pakļauj pašvaldības riskam. Nepildot APL normas un pieņemot nekvalitatīvus administratīvos aktus, pašvaldības ietekmē iedzīvotāju uzticēšanos, pārkāpj iedzīvotāju tiesības un pakļauj riskam pašvaldību budžetu, jo par prettiesiskiem administratīviem aktiem var piedzīt zaudējumu atlīdzību (tai skaitā morālo kaitējumu).

Pētījuma mērķis ir analizēt, cik liels ir pašvaldību risks. Pētījumā ir uzdoti jautājumi par pašvaldību pieņemto administratīvo aktu kvalitāti: Vai pašvaldību lēmumi ir pietiekami kvalitatīvi? Vai kvalitātes problēmas ir ātri un viegli novēršamas? Vai pašvaldību pieņemtie lēmumi varētu tām likt par pienākumu segt privātpersonām nodarītos zaudējumus? Kā šādu risku mazināt?

Pētījumā tika analizēti piecu pašvaldību izdotie 220 administratīvie akti, un secināts, ka kvalitātes trūkumi rada pašvaldībām draudus. Neviens no pētījuma gaitā analizētajiem administratīvajiem aktiem neatbilda jaunajām APL prasībām. Nemainot šo praksi, pašvaldības pakļauj sevi riskam – prettiesiskie administratīvie akti varētu tikt uzskatīti par spēkā neesošiem vai apstrīdamiem. Pieaugot iedzīvotāju aktivitātei iesniedzot administratīvajā tiesā pieteikumus, pieaug risks pašvaldību budžetiem. Kaimiņvalsts Igaunijas pirmā gada pieredze, piemērojot līdzīgu likumu, rāda, ka pašvaldībām par prettiesiskiem lēmumiem nākas maksāt, no sava budžeta sedzot administratīvo tiesu iepriesto zaudējumu atlīdzību.

2002. gadā Igaunijā stājās spēkā Administratīvā procesa likums, un 2003. gada 1. februārī tiesā pret Igaunijas pašvaldībām bija iesniegtas 1100 prasības par likumam neatbilstošu administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Daudzās prasībās ir noteikts pienākums pašvaldībām segt zaudējumus, kurus tās nodarījušas ar prettiesisku administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Lielākā summa, kas ietverta prasībā pret Tallinas pašvaldību, ir apmēram EUR 198 700 jeb EEK 3,1 milj.¹

Pētījumā tiek secināts, ka riskus var novērst gan uzlabojot pašvaldību izdoto administratīvo aktu kvalitāti, gan veicot izmaiņas normatīvajos aktos. Pētījums piedāvā plašu materiālu, kas palīdzēs administratīvo aktu izdevējiem pašvaldībās uzlabot savu administratīvo aktu kvalitāti, pielāgojoties jaunajām Administratīvā procesa likuma noteiktajām prasībām. Pētījumā ierosināts pašvaldībām mainīt pastāvošo administratīvo aktu sagatavošanas praksi un likumdevējam saskaņot likuma "Par pašvaldībām" normas ar Administratīvā procesa likuma noteikumiem.

¹<http://www.nc.ee/rkis/lahendid/tekst/3-1-33-02.html> (spriedums igauņu valodā), pēdējo reizi skatīta 2004. gada 20. jūnijā.

Saturs

Kopsavilkums	5	3.2. Vienpersoniski pieņemtie lēmumi	33
Izmantotie saīsinājumi	8	3.3. Ieteikumi	34
Ievads	9	4. Pašvaldības izdoto a/a kvalitātes analīze	35
1. Administratīvo aktu kvalitātes analīze	12	4.1. Normatīvo aktu prasības	35
1.1. Analīzes mērķis un metodoloģija	12	4.2. Administratīvā akta sastāvdaļu apraksts un analīze	37
1.2. Tipiskās kļūdas un problēmjautājumi	13	4.2.1. Iestādes nosaukums un adrese	39
2. Administratīvais akts un tā veidi pašvaldībās	16	4.2.2. Adresāts	40
2.1. Administratīvais akts un citi pašvaldību pieņemtie lēmumi	16	4.2.3. Iesniedzēja prasījums	41
2.2. Administratīvo aktu veidi	20	4.2.4. Dalībnieku viedokļi	43
2.3. Administratīvā akta loma un nozīmīgums	27	4.2.5. Faktu konstatējums	46
2.3.1. Personu vienlīdzības princips	27	4.2.6. Pamatojums	47
2.3.2. Tiesiskās palāvības princips	28	4.2.7. Atsevišķu piemēroto tiesību normu uzskaitījums	50
2.3.3. Objektīvās izmeklēšanas princips	29	4.2.8. Adresātam uzliktais tiesiskais pienākums vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības	53
2.3.4. Pienākums atlīdzināt zaudējumus	29	4.2.9. Norāde, kur un kādā termiņā šo a/a var apstrīdēt vai pārsūdzēt	55
3. A/a pieņemšanas veidi pašvaldībās	30	5. Ieskats Administratīvās rajona tiesas pirmo darbības mēnešu praksē	60
3.1. Koleģiālo institūciju lēmumi	31	Nobeigums	63
3.1.1. Lēmumu sagatavošanas kārtība izskatīšanai domē (līdz šim)	31	Ieteikumi	65
3.1.2. Ieteikums lēmuma sagatavošanas kārtībai (pēc APL)	32	Avoti un izmantotā literatūra	95

Izmantotie saīsinājumi

A/a – administratīvais akts

APL – Administratīvā procesa likums

MK – Ministru kabinets

MK 154. noteikumi – MK noteikumi nr.154 “Administratīvo aktu procesa noteikumi”

Ievads

Pašvaldības ir viens no valsts pārvaldes subjektu veidiem, ar kurām saskare ir gandrīz ikvienam Latvijas iedzīvotājam, jo tās regulē un risina daudzus sadzīves jautājumus. Pašvaldības, realizējot likumā noteiktās funkcijas, pieņem lēmumus saistošo noteikumu, noteikumu, instrukciju vai ieteikumu veidā vai arī lēmumu ieraksta sēdes protokolā. Bieži lēmumi, kurus ieraksta sēdes protokolā, ir administratīvie akti, attiecībā uz kuriem ir spēkā APL normas kopš 2004. gada 1. februāra.

Līdz 2004. gada 1. februārim a/a pieņemšanas procesus pašvaldībās un a/a sastāvdaļas noteica divi galvenie normatīvie akti – likums “Par pašvaldībām” un “Administratīvo aktu procesa noteikumi” (turpmāk saukti MK 154. noteikumi). Lai gan MK 154. noteikumi skaidri noteica a/a sastāvdaļas un spēkā stāšanās kārtību, bieži vien pašvaldības un to amatpersonas savā praksē piemēroja tikai likuma “Par pašvaldībām” normas. Ņemot vērā faktu, ka likuma “Par pašvaldībām” mērķis ir regulēt pašvaldības darbības vispārīgos noteikumus un noteikt pašvaldības kompetenci, likums bieži vien bija pretrunā ar MK 154. noteikumos noteikto kārtību.² Tādējādi arī pieņemtie a/a neatbilda (pilnībā vai daļēji) MK 154. noteikumu prasībām un var tikt pamatoti uzskatīti par nekvalitatīviem.

²Piemēram likuma “Par pašvaldībām” 37. pants nosaka protokola sastāvdaļas, bet neregulē a/a sastāvdaļas, likums “Par pašvaldībām” noteica vienu kārtību, kādā a/a stājas spēkā, MK 154. noteikumi noteica citu.

No 2004. gada 1. februāra situācija ir krasi mainījusies. Jautājumus, kas regulē kārtību, kā pašvaldības sagatavo a/a un kādas ir a/a obligātās sastāvdaļas, regulē APL.

Šis likums ievieš vienotu a/a pieņemšanas, sagatavošanas un apstrīdēšanas kārtību visās valsts pārvaldes iestādēs. Lai APL tiktu pilnībā piemērots pašvaldības darbā, pašvaldībām būs krasi jāmaina pastāvošā a/a sagatavošanas prakse un likumdevējam būs jāaskaņo likuma "Par pašvaldībām" normas ar APL noteikumiem. Ja prakse un normatīvā bāze netiks sakārtota atbilstoši APL prasībām, iespējams, ka pašvaldības izdosies a/a apstrīdēs vai pārsūdzēs.

Kvalitatīvu administratīvo aktu raksturo šādas pazīmes:

1. to pieņem kompetenta iestāde vai amatpersona;
2. to pieņem, ievērojot procesuālos noteikumus (termiņā, uzklausot adresātu, utt.);
3. tas ir pamatots, objektīvs un lietderīgs;
4. tas ir apstrīdams vai pārsūdzams.

Demokrātiskā valstī ir pamatota prasība pēc kvalitatīva un likumpamatota administratīvā procesa. Savukārt, dažādi valstisko un nevalstisko organizāciju pasūtītie un veiktie pētījumi par sabiedrības uzticēšanos valsts un pašvaldību iestādēm norāda uz faktu, ka Latvijas iedzīvotāji neuzticas pašvaldībām un to amatpersonu pieņemtajiem lēmumiem.

Saskaņā ar SKDS veikto Latvijas iedzīvotāju aptauju 2004. gada janvārī vietējām pašvaldībām neuzticējās 37,7% respondentu, februārī – 42,3%, bet martā – 38,9% respondentu.³

"Pārskatā par tautas attīstību 2000/2001" tiek uzsvērta nesakārtotā pašvaldību apmācības sistēma, pašvaldību darbinieku rīcības spējas un zināšanu trūkums, administratīvo procedūru vājums un finansiālo resursu nepietiekamība (īpaši mazajās pašvaldībās), kas neizbēgami negatīvi ietekmē pašvaldību lēmumu kvalitāti un rada pamatu bažām par pašvaldību darbinieku spēju patstāvīgi īstenot kvalitatīvu administratīvā procesa norisi.⁴

Statistika par tiesu pieņemtiem nolēmumiem (par laika periodu no 01. 01. 2003. līdz 31. 12. 2003.) lietās, kas rodas no

³Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra SKDS Latvijas iedzīvotāju aptaujas 2004. g. janvāris – marts (t. i., ne mazāk kā 1000 iedzīvotāji vecumā 18 – 74, tiešās intervijas iedzīvotāju dzīvesvietās).

⁴Apvienoto Nāciju Attīstības programma. Pārskats par tautas attīstību 2000/2001: Sabiedriskās politikas process Latvijā. Rīga, 2001.

administratīvi tiesiskām attiecībām, neapstiprina iedzīvotāju neuzticēšanos pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem, jo izskatīto lietu skaits ir ļoti mazs.⁵ Piemēram, Zemgales apgabaltiesa ir izskatījusi tikai divas lietas, kas saistītas ar nekvalitatīvu administratīvo procesu, un abas ir vērstas pret Valsts ieņēmumu dienestu. Savukārt, Rīgas Centra rajona tiesa par minēto periodu ir izskatījusi 34 lietas, kas saistītas ar nekvalitatīvu administratīvo procesu, no kurām 17 lietās atbildētājs ir Valsts ieņēmumu dienests un 4 lietās – pašvaldība.⁶

Vai pašvaldību pieņemtie lēmumi ir tik kvalitatīvi, ka personas tos nepārsūdz? Vai kvalitātes problēmas var ātri un viegli novērst un kādi ir labākie risinājumi? Vai pašvaldību pieņemtie lēmumi potenciāli varētu likt par pienākumu tām segt privātpersonām nodarītos zaudējumus? Kā šo risku mazināt? Administratīvo aktu kvalitātes analīze cenšas atbildēt uz šiem jautājumiem, kā arī dot ieskatu par to, kāda ir patreiz esošā prakse par a/a pieņemšanu pašvaldībās un kādas ir tipiskākās kļūdas, kuras pieļauj pašvaldību amatpersonas, pieņemot a/a. Pētot esošo praksi pašvaldībās, administratīvo aktu kvalitātes analīze sniedz ieteikumus, kā uzlabot normatīvo aktu bāzi, jo tā šobrīd neļauj pilnībā realizēt APL prasības un pat bieži apgrūtina pašvaldību darbu a/a pieņemšanā.

Administratīvo aktu kvalitātes analīze sastāv no piecām galvenajām nodaļām, kurās apskatītas dažādas pētījuma veikšanā konstatētās problēmas vai jautājumi. Tās nobeigumā autors piedāvā dažādus ieteikumus, kā uzlabot pašvaldību darbu gan pašiem pašvaldību darbiniekiem, gan politikas procesu veidotājiem. Pielikumā tiek piedāvāti dažādu a/a paraugi, kas, iespējams, atvieglos a/a sagatavotāju darbu. Paraugiem ir tikai ieteikuma raksturs, un tie var tikt piemēroti un mainīti katrai situācijai individuāli.

⁵<http://court.jm.gov.lv/statresult/c200312.html>, pēdējo reizi skatīta 2004. gada 4. jūnijā.

⁶Turpat

1. Administratīvo aktu kvalitātes analīze

1.1. Analīzes mērķis un metodoloģija

Administratīvo aktu kvalitātes analīzes mērķis ir – konstatēt tipiskākās kļūdas un nepilnības pašvaldību izdotajos administratīvajos aktos, lai turpmāk palīdzētu tās novērst un uzlabot esošo praksi.

Administratīvo aktu kvalitātes analīze pēta dažāda lieluma piecu Latvijas pašvaldību pieņemtos administratīvos aktus, kas pieņemti laika posmā līdz 2004. gada 1. februārim, kad spēkā stājās APL. Pētījumā tiek izmantoti tie administratīvie akti, kurus pētnieki saņēma no pētījumā iesaistītām pašvaldībām un kurus pašvaldību atbildīgās amatpersonas izvēlējās analīzei. Kopumā tika saņemti vairāk kā 300 individuālie lēmumi, kurus pieņēmušas pašvaldības, taču tikai 220 no tiem bija administratīvie akti. Tie arī tika analizēti. Tā kā pētījuma mērķis nav sniegt kādas konkrētas pašvaldības darba novērtējumu, pētījumā izmantotie administratīvie akti nav identificēti pēc piederības kādai konkrētai pašvaldībai.

Informācijā nr.1 ir redzami dati par tām pašvaldību institūcijām, kuru lēmumi tika analizēti, kā arī analizēto a/a veidi.

1. informācija

Pašvaldību institūcijas un analizēto lēmumu skaits	Administratīvā akta veidi
Bāriņtiesa (pagasttiesa) – 11 lēmumi Būvvalde – 52 lēmumi Dome (padome) – 89 lēmumi Domes departaments ⁷ – 20 lēmumi Komisijas – 48 lēmumi	Par administratīvā soda uzlikšanu; Par atteikumiem; Par pienākumu uzlikšanu; Par tiesību piešķiršanu, noraidīšanu.

Administratīvo aktu kvalitātes analīze balstās, pirmkārt, uz tiem normatīvajiem aktiem, kuri bija spēkā to pieņemšanas brīdī un saistāmi ar administratīvā procesa regulējumu – MK 154. noteikumiem, likumu “Par pašvaldībām”. Otrkārt, administratīvie akti tiek analizēti, piemērojot tiem tagad spēkā esošās normas – APL, lai gūtu ieskatu pašvaldību gatavībai ievērot APL prasības a/a sagatavošanā.

Administratīvo aktu kvalitātes analīzei tika izmantota speciāli šim mērķim izstrādāta anketa, kurā apkopoti visi problēmjaudājumi un kļūdu varianti. Par katru analizējamo administratīvo aktu tika aizpildīta viena anketa un dati ievadīti speciāli izveidotā datu bāzē.

Visi analizētie a/a ir kodēti ar cipariem un burtiem, kuri neatspoguļo pētījumā iesaistīto pašvaldību nosaukumus.

1.2. Tipiskās kļūdas un problēmjaudājumi

Visu pašvaldību analizētajos administratīvajos aktos bija līdzīgas problēmas un kļūdas. Tas, pirmkārt, saistās ar vienādo praktiski lēmumu pieņemšanā un, otrkārt, kolīzijām starp dažādiem normatīvajiem aktiem. Treškārt, esošās kļūdas norāda, ka ne visās pašvaldībās strādā juristi vai darbinieki ar juridisko izglītību.

Kļūdu sadalījums un veidi ir raksturīgi dažādām pašvaldību institūcijām neatkarīgi no konkrētās pašvaldības.

⁷Saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 21. panta trešo daļu Rīgas dome likumā noteiktos gadījumos var deleģēt tās izveidotām institūcijām pieņemt a/a.

Visproblemātiskākie lēmumi ir tie, kurus pieņem pašvaldību būvvaldes. Tieši šajos lēmumos ir visvairāk kļūdu un nepilnību. Būvvaldes pieņem tādus lēmumus, kuri nākotnē varētu pašvaldībai likt par pienākumu atlīdzināt nodarītos zaudējumus, ja lēmumu tiesa atzīs par prettiesisku. Šeit kļūdas bieži saistās ar to, ka lēmumu sagatavošanā nav iesaistīts jurists un to sagatavo speciālists citā nozarē. Rezultātā administratīvais akts neatbilst ne MK 154. noteikumu, ne arī APL prasībām.

2. informācija

Tika analizēti 52 būvvaldes lēmumi, no kuriem 14 bija adresātam nelabvēlīgi a/a.

Nav atsauces uz tiesību normām – 47 no 52 būvvaldes lēmumiem.

Nav faktu apraksta, uzskaitījuma – 20 no 52 būvvaldes lēmumiem.

Nav pamatojuma – 8 no 14 būvvaldes lēmumiem.

Nav norādes, kur un kā apstrīdēt/pārsūdzēt a/a – 41 no 52 būvvaldes lēmumiem.

Otra problemātiskākā administratīvo aktu izdevēju kategorija ir pašvaldības domes vai padomes. Īpaši mazākās pašvaldībās, kurās lielu daļu no visiem lēmumiem pieņem domes vai padomes sēdē. Protokols par pašvaldības domes vai padomes sēdē lemto tiek sagatavots atbilstoši likumam “Par pašvaldībām”, neietverot administratīvajos aktos visas MK 154. noteikumos noteiktās a/a sastāvdaļas. Turpmāk svarīgu sastāvdaļu neiekļaušana a/a var apgrūtināt iespēju pašvaldībai aizstāvēt savas tiesības tiesā un pat likt par pienākumu atlīdzināt privātpersonai nodarītos zaudējumus.

3. informācija

Tika analizēti 89 lēmumi, kurus pieņēmušas pašvaldību domes (padomes), no kuriem 15 bija adresātam nelabvēlīgi a/a.

Nav atsauces uz tiesību normām – 51 no 89 pašvaldību domes/padomes lēmumiem.

Nav faktu aprakstu, uzskaitījuma – 53 no 89 pašvaldību domes/padomes lēmumiem.

Nav pamatojuma – 13 no 15 pašvaldību domes/padomes lēmumiem.

Nav norādes, kur un kā apstrīdēt/pārsūdzēt a/a – 51 no 89 pašvaldību domes/padomes lēmumiem.

Salīdzinoši viskvalitatīvākie ir bāriņtiesu (pagasttiesu) pieņemtie administratīvie akti. Šie lēmumi atbilst gandrīz visām MK 154.noteikumu prasībām un tātad ir tuvi APL prasībām.Tomēr arī šie lēmumi atklāj nopietnu problēmu – kā nošķirt a/a no citiem pieņemtajiem lēmumiem.

4. informācija

Tika analizēti 11 a/a, kurus pieņēmušas bāriņtiesas (pagasttiesas):

- ir atsauces uz tiesību normām – visos lēmumos;
- ir norāde, kur un kā apstrīdēt/pārsūdzēt – visos lēmumos;
- nav pamatojuma – 3 no 11 lēmumiem;
- nav a/a faktu apraksta, uzskaitījuma – 1 no 11 lēmumiem.

2. Administratīvais akts un tā veidi pašvaldībās

2.1. Administratīvais akts un citi pašvaldību pieņemtie lēmumi

Jau sākot no 1995. gada, kad spēkā stājās MK 154. noteikumi, administratīvajam procesam iestādēs (arī pašvaldībās) bija jānorit atbilstoši šī normatīvā akta prasībām. MK 154. noteikumus kopš 2004. gada 1. februāra aizstāja APL.

Kā viena no svarīgākām administratīvā procesa sastāvdaļām iestādēs (arī pašvaldībās) ir administratīvais akts. Gan MK 154.

⁶Administratīvais akts ir uz āru vērstis tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Administratīvais akts ir arī lēmums par iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā, kā arī iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu institūciju vai īpaši pakļautu personu, nav administratīvais akts. Administratīvais akts nav arī Saeimas, Valsts prezidenta, Ministru kabineta un pašvaldības domes (padomes) politiskie lēmumi (politiskie paziņojumi, deklarācijas, aicinājumi un paziņojumi par amatpersonu ievēlēšanu u.tml.), kā arī kriminālprocesuālie lēmumi un tiesu nolēmumi. Administratīvā procesa likums 1. pants (3) daļa// Latvijas Vēstnesis nr.164, 14.11.2001.

noteikumi, gan APL nosaka a/a definīciju un galvenās sastāvdaļas. Definēt a/a tā, lai to saprastu ikviens a/a sagatavotājs vai izdevējs, ir grūts uzdevums.⁸ Tiesību teorijā pastāv vairākas a/a definīcijas. Šajā pētījumā autors izmantoja Augstākās tiesas tiesneses J. Briedes doto a/a skaidrojumu, jo tas, autoraprāt, vislabāk paskaidro sarežģīto a/a dabu un būtību.

5. Informācija

Administratīvo aktu raksturo pieci obligātie administratīvā akta elementi:

Tiesību akts

Publisko tiesību jomā

Izdod iestāde (arī pašvaldība (Aut. piezīme))

Attiecas uz individuālu personu vai personām

Nodibina, groza, izbeidz vai konstatē konkrētas tiesiskās attiecības⁹

Administratīvais akts nav:

Politiskie lēmumi

Iekšējie lēmumi

Kriminālprocesuālie lēmumi

Tiesu nolēmumi¹⁰

Veicot a/a kvalitātes analīzi, konstatējām, ka dokuments, kuru juristi sauktu par administratīvo aktu, pašvaldībās tā netiek saukts. Parasti tas ir – lēmums, izraksts no domes/padomes sēdes protokola, atļauja, rīkojums, norādījums u.tml.

Pētījuma gaitā atklājām nopietnu problēmu – pašvaldību amatpersonas un atbildīgie darbinieki neprot atšķirt iekšējos lēmumus, politiskos lēmumus un starplēmumus no administratīvajiem aktiem. APL 67. panta prasības paredz a/a iekļaut vairāk sastāvdaļu kā to paredzēja MK 154. noteikumi, un tādejādi daudz vairāk darba būs jāpieliek, sagatavojot a/a. Savukārt, citos pašvaldību pieņemtajos lēmumos APL 67. pantā minētās a/a sastāvdaļas nav jāiekļauj (jo tie nav a/a). Kopumā analīzei mēs saņēmām vairāk kā 300 lēmumus, kurus pašvaldības uzskatīja par a/a, bet tikai 220 no tiem patiešām bija a/a, uz kuriem turpmāk attiecas visas APL prasības.

Tipiskākie **iekšējie lēmumi**, kuri tika uzskatīti par a/a, ir – lēmums par automašīnas norakstīšanu un nodošanu auto kapsētā, lēmums par autobusa piešķiršanu skolai, lai bērni nokļūtu uz teātri, lēmums par remonta uzsākšanu u.tml.

⁹Briede J. "Administratīvais akts" // Latvijas Vēstnesis, 2003. gads, 23. lpp.

¹⁰Briede J. "Administratīvais akts" // Latvijas Vēstnesis, 2003. gads, 37-38. lpp.

Politisko lēmumu tipisks paraugs ir – rīkojums par vienreizēju materiālo pabalstu piešķiršanu pilsētas iedzīvotājiem – politiski represētām personām.

Savukārt, tipiskākie **starplēmumi** ir – dažādu komisiju atzinumi un pieņemtie lēmumi¹¹, apskates protokoli, akti par situācijas izpēti, resp., visi tie lēmumi, ar kuriem adresāts nesasniedz gaidīto rezultātu, bet kuri kalpo a/a izdošanai un bieži ir pat obligāti nepieciešami.

Lai nelietderīgi netiktu iztērēts pašvaldību darbinieku un amatpersonu laiks, piemērojot visus pašvaldību pieņemtos lēmumus APL 67. panta prasībām, ir jāiemācās nošķirt a/a no citiem lēmumiem. Būtu nepieciešams veikt t. s. lēmumu inventarizāciju un pašiem konstatēt, kuri lēmumi ir vai nav a/a, lai turpmāk nerastos šaubas.

Autors piedāvā tabulu, kas var palīdzēt nošķirt pašvaldību pieņemtos dažādos individuālos lēmumus no administratīvajiem aktiem. Tikai tad, ja konkrētais lēmums atbilst visām a/a pazīmēm, tas tiek kvalificēts kā a/a un uz to turpmāk attiecas visas APL prasības.

¹¹Izņēmums ir Rīgas domes komisiju pieņemtie lēmumi, kuri var būt kā administratīvie akti saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" 21. panta (3) daļu.

6. informācija

Pazīmes	A/a	Starp- lēmums	Iekšējais lēmums	Politiskais lēmums
Izdevējs	Kompetenta iestāde vai amatpersona	Kompetenta iestāde vai amatpersona	Kompetenta iestāde vai amatpersona	Kompetenta iestāde vai amatpersona
Adresāts	Konkrēta persona (<i>no ārpuses</i>)		Darbinieks, struktūrvienība, cita valsts pārvaldes iestāde vai tās darbinieks	Abstrakts personu loks
Regulējums	Nodibina, groza, konstatē vai izbeidz konkrētas tiesiskās attiecības (gala lēmums)	Nav gala lēmums, bet vēl dome (padošana vai cita institūcija) par to lems		
Darbības joma	Publisko attiecību sfēra		Nosaka pašvaldības organizatoriskās lietas, saimnieciskos jautājumus	

2.2. Administratīvo aktu veidi

Likumdevējs ir iedalījis a/a pēc dažādām pazīmēm:

7. informācija

Kritēriji	A/a veidi
Pēc a/a tiesiskās ietekmes uz adresātu	adresātam labvēlīgs a/a adresātam nelabvēlīgs a/a adresātam daļēji labvēlīgs, daļēji nelabvēlīgs a/a adresātam labvēlīgs, citām privātpersonām nelabvēlīgs a/a
Pēc iestādes iespējas ietekmēt a/a saturu un/vai tā izdošanu	obligātais a/a rīcības brīvības a/a
Pēc a/a tiesiskuma	tiesisks a/a prettiesisks a/a
Pēc kļūdām	a/a bez kļūdām spēkā neesošs a/a apstrīdams a/a

A) Pēc a/a tiesiskās ietekmes uz adresātu

- Adresātam labvēlīgs a/a

Šāds a/a pilnībā apmierina personas lūgumu. Lai gan labvēlīga a/a definīcija nav aprakstīta APL, tā izriet no APL 67. panta (7) daļas – “ja iestāde pilnībā apmierina iesniedzēja prasījumu...”. Tipiskākie labvēlīga a/a piemēri pašvaldībās: lēmums par pabalsta piešķiršanu, lēmums par atļaujas izdošanu, lēmums par adreses maiņu utt.

- Adresātam nelabvēlīgs a/a

Šāds a/a ir ar adresātam neizdevīgu regulējumu. Neizdevīgs regulējums var izpausties kā juridiska pienākuma uzlikšana vai arī kāda labuma liegšana.¹² Tipiskākie piemēri nelabvēlīgam a/a: – lēmums par administratīvā soda uzlikšanu, lēmums par būvatļaujas neizsniegšanu, lēmums par pabalsta nepiešķiršanu u.tml.

¹²Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums. Rīga // Tiesu nama aģentūra, 2002. gads, 131. lpp.

- Adresātam daļēji labvēlīgs, daļēji nelabvēlīgs a/a

Pētījuma gaitā konstatējām, ka bieži viens a/a mēdz būt daļēji labvēlīgs, daļēji nelabvēlīgs. Tas attiecas uz gadījumiem, piemēram, ja persona ir lūgusi vismaz divas lietas vienlaicīgi – piemēram, piešķirt gan daudz bērnu ģimenēm pienākošos pabalstu, gan arī pabalstu malkas iegādei. Tad attiecīgā pašvaldības institūcija pieņem lēmumu, ar kuru tā piešķir daudz bērnu ģimenēm pienākošos vienreizējo pabalstu, bet nepiešķir pabalstu malkas iegādei. Kā daļēji labvēlīgs a/a ir tāds, kad pieprasītās pilnās pabalsta summas vietā a/a izdevējs piešķir tikai daļu no summas.

- Adresātam labvēlīgs, privātpersonām nelabvēlīgs a/a

Tipiskākie šādas duālas dabas lēmumi ir būvatļaujas (adresātam labvēlīgs, kaimiņiem vai citām privātpersonām nelabvēlīgs).

8. informācija

Analīzes dati

Lēmuma veids:

Adresātam labvēlīgi lēmumi 131 no 220 lēmumiem

Adresātam nelabvēlīgi lēmumi 89 no 220 lēmumiem

Šim administratīvo aktu iedalījumam ir svarīga nozīme. APL 67. panta (7) daļa nosaka iespēju adresātam labvēlīgā a/a (ja arī citi administratīvā procesa dalībnieki nav izteikuši atšķirīgu viedokli) neieklāut visas likumā noteiktās sastāvdaļas. Tātad šāds a/a ir par trim nopietnām (un bieži laikietilpīgām) sastāvdaļām mazāks. Bet, kā jau tas ir redzams iepriekš, pastāv tā sauktie duālas dabas a/a – adresātam labvēlīgs, bet citām personām nelabvēlīgs. Šajā gadījumā a/a izdevējam jābūt uzmanīgam. Ņemot vērā APL iespēju neietvert adresātam labvēlīgā a/a vairākas a/a sastāvdaļas (piemēram, neieklāut pamatojumu vai apstrīdēšanas/pārsūdzēšanas klauzulu), pastāv vismaz divas nopietnas riska zonas, kuras būtu jāapsver:

1. neieklājot a/a pamatojumu, var tikt apdraudēta pašvaldības iespēja pēc tam tiesā aizstāvēt savu viedokli.¹³ Ņemot vērā faktu, ka bieži a/a izdošanā un sagatavošanā netiek uzklauts trešo personu viedoklis un tās pat netiek apzinātas (it sevišķi par būvniecības jautājumiem), pastāv iespēja, ka pašvaldībai vēlāk jāsedz zaudējumi, kas nodarīti ar šādu a/a;

¹³ Saskaņā ar APL 150. pantu pašvaldība tiesā varēs atsaukties tikai uz a/a ietverto pamatojumu.

2. apstrīdēšanas/ pārsūdzēšanas klauzulas neietveršana a/a rada iespēju adresātam, trešajām personām vai citām privātpersonām pārsūdzēt vai apstrīdēt šādu a/a gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas (nevis viena mēneša laikā, ja šāda klauzula būtu ielikta). Tātad pašvaldība vairāk kā gadu (spēkā stāšanās + 1 gads) nebūs droša par lēmuma likteni.

Savukārt, ja pašvaldība izdod personai nelabvēlīgu a/a, tam noteikti jāietver visas APL (2). daļā minētās sastāvdaļas. (Skat. tālāk IV sadaļā.)

B) Pēc iestādes iespējas ietekmēt a/a saturu un/vai tā izdošanu

- Obligātie a/a¹⁴

Likumdevējs ir uzlicis par pienākumu pašvaldības institūcijām reaģēt uz konkrētām situācijām vai pieņemt lēmumus likumos paredzētos gadījumos, nosakot arī konkrētu reaģēšanas veidu un saturu. Šajā situācijā pašvaldības institūcijām vai amatpersonām nav tiesības izvēlēties, tām jāizdod a/a, ja pastāv likumā noteikto apstākļu kopums. Tipiskākie obligātie a/a: lēmums par būvatļaujas izsniegšanu/neizsniegšanu, mūsu rīcībā nonākušie visi bāriņtiesas (pagasttiesas) izdotie a/a, lēmums par dzīvesvietas deklarācijas anulēšanu utt.

- Rīcības brīvības akti

Ņemot vērā, ka likumdevējs nevar atrisināt visus jautājumus, ar kuriem saskaras pašvaldības atbildīgās amatpersonas vai institūcijas, tām ir dota iespēja pieņemt t. s. rīcības brīvības aktus. Rīcības brīvības aktu veidi ir noteikti APL 65. pantā. Uz rīcības brīvību norāda tādi likumā ietvertie formulējumi kā “iestāde “var”, “drīkst” vai tai “ir tiesības” piemērot attiecīgās sekas, kā arī tas, ka likumā jau ir skaidri noteikts vairāku iespējamo seku katalogs vai ietvars, kura robežās jāizvēlas attiecīgās sekas (piemēram, uzliekamās soda naudas lielums).”¹⁵ Tipiskākie rīcības brīvības akti: lēmums par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojuma piešķiršanu, lēmums par atbrīvošanu no nomas maksas, lēmums par administratīvā soda uzlikšanu (ja sods ir diferencēts, piemēram brīdinājums vai soda nauda), lēmums par gadatirgus rīkošanu u.c.

¹⁴ APL 65. panta (1) daļa.

¹⁵ Levits E. Ģenerālklauzulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība (II) // Likums un Tiesības nr.7, 2003, 195. lpp.

Sagatavojot a/a, ir svarīgi apzināties, kuram a/a veidam tas atbilst. Ja a/a ir obligātais a/a, tā izdevējam jākonstatē, vai ir iestājies likumā noteiktais gadījums, vai ir visas nepieciešamās sastāvdaļas, un jāpieņem likumā noteiktais lēmums. Savukārt, ja likumdevējs nav noregulējis situāciju, atļaujot a/a izdevējam pašam atrisināt situāciju, administratīvajam aktam un tajā ietvertam pamatojumam turpmāk būs daudz lielāka nozīme. Eiropas Padomes Rekomendācija Nr.R (80) 2 "Par iestādes rīcības brīvības izlietošanu"¹⁶ nosaka galvenos principus, pēc kuriem iestādei jāvadās, pieņemot rīcības brīvības aktus (ievērot rīcības brīvības robežas, neitralitāti un objektivitāti lēmuma sagatavošanā un pieņemšanā, piemērojot vienlīdzības principu, izmantojot samērīguma principu un likumības principu, un izskatot lietu, par pamatu ņemot konkrēto gadījumu un konkrētas personas vajadzības)¹⁷.

Sagatavojot un pieņemot rīcības brīvības a/a, jāpievērš uzmanība a/a ietvertam pamatojumam. Likumdevējs ir noteicis, ka pamatojumā ir "it sevišķi"¹⁸ jānorāda lietderības apsvērumi.

Visus administratīvos aktus var iedalīt vairākās kategorijās, tādejādi vieglāk izprotot, cik un kādas a/a sastāvdaļas ir vajadzīgas, jo to paredz normatīvie akti un kādas sastāvdaļas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu pašvaldību tiesību aizsardzību.

¹⁶ Recommendation No.R (80) 2 "Exercise of discretionary powers by administrative authorities"//www.coe.int/DefaultEN.asp, pedējo reizi skatīta 2004. gada 22. jūnijā.

¹⁷ turpat.

¹⁸ APL 67. panta (2) daļa 6) apakšpunkts.

9. informācija

Administratīvais akts	Obligātais	Rīcības brīvības
Labvēlīgs	1. Iestādes nosaukums un adrese	1. Iestādes nosaukums un adrese
	2. Adresāts	2. Adresāts
	3. Iesniedzēja prasījums	3. Iesniedzēja prasījums
	4. Faktu konstatējums	4. Faktu konstatējums
	5. Piemēroto tiesību normu uzskaitījums	5. Pamatojums, lietderības apsvērumi
	6. Tiesiskais pienākums	6. Piemēroto tiesību normu uzskaitījums
		7. Tiesiskais pienākums
<ul style="list-style-type: none"> – Nelabvēlīgs – Daļēji labvēlīgs, daļēji nelabvēlīgs – Adresātam labvēlīgs, citām personām nelabvēlīgs 	Visas APL 67. pantā noteiktās sastāvdaļas	Visas APL 67. pantā noteiktās sastāvdaļas

C) Pēc a/a tiesiskuma¹⁹

- Tiesisks un prettiesisks

Tiesisks a/a ir tāds, kas atbilst gan procesuālām normām, gan arī materiāltiesiskām normām. Nespeciālistam ir grūti atšķirt šos a/a (izņemot, ja prettiesiskums ir klaji redzams). Bieži vien prettiesiskums izpaužas kā procesuālu noteikumu neievērošana, par kuriem iedzīvotāji nav informēti (piemēram, persona nav uzklusīta pirms adresātam nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas vai a/a izdevējam konkrētais jautājums nav piekritīgs utt.). Savukārt, zinošs adresāts vai trešā persona prettiesisku a/a apstrīdēs vai pārsūdzēs vai pamatoti uzskatīs to par spēkā neesošu.

¹⁹APL 84. pants.

D) Pēc kļūdām**- Bez kļūdām**

A/a, kas ir tiesisks un bez kļūdām raksturo šādas pazīmes:

1. To pieņēmusi kompetenta iestāde vai amatpersona;
2. Tas pieņemts ievērojot procesuālos noteikumus (terminā, uzklusot adresātu utt.);
3. A/a ir pamatots, objektīvs un lietderīgs.

- Spēkā neesoši

A/a ir prettiesisks un spēkā neesošs, ja ir būtiski pārkāptas tiesību normas un a/a satur šādas kļūdas:

1. Objektīvi nav saprotams, kas to izdevis;
2. To izdevusi iestāde, kurai konkrēta a/a izdošana nav piekri-
tīga;
3. Rakstveidā izdotam a/a nav piemēroto tiesību normu uzskai-
tījums;
4. Tas prasa no adresāta tiesību normu pārkāpumu vai rīcību, kas
faktiski vai tiesiski nav iespējama.²⁰

Sapemot šādu a/a, tiesību normas nezinošs adresāts turpinās dažādās aptaujās paust savu negatīvo viedokli par pašvaldību darbu. Tiesību normas zinošs adresāts šādu a/a neuzsāks pildīt²¹ un informēs par savām šaubām a/a izdevēju. Ja a/a izdevējs turpinās uzskatīt, ka a/a ir spēkā esošs, adresāts to apstrīdēs vai pārsūdzēs. Var gadīties, ka tiks pieprasīts, lai vainīgā pašvaldība sedz zaudējumus, kas ar šādu a/a ir nodarīts adresātam.

Tipiskākā kļūda, kuru mēs konstatējam pētījumā un kura var padarīt a/a par spēkā neesošu – nav atsaucis uz piemērotām tiesību normām. Ir gadījumi, kad a/a izdevējs varēja ar tiesību normām pamatot konkrēto lēmumu, bet tiesību normu nezināšanas vai pavirša darba dēļ šādas atsaucis a/a nav. Šo jautājumu sīkāk skat. tālāk IV nodaļas 4.2.7. apakšnodaļā.

²⁰APL 74. pants.

²¹Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums. Rīga // Tiesu nama aģentūra, 2002. gads, 220. lpp.

Analīzes dati norāda, cik adresātam nelabvēlīgos a/a nebija norādītas piemērotās tiesību normas. Skaitļi ir diezgan nepatīkami un norāda uz tendencēm konkrētās pašvaldības institūcijās.

10. informācija

Analīzes dati

Adresātam labvēlīgi lēmumi 131 no 220 lēmumiem.

Adresātam nelabvēlīgi lēmumi 89 no 220 lēmumiem.

51 a/a no **89** adresātam nelabvēlīgiem a/a nav atsaucis uz tiesību normām:

būvvaldes lēmumos – 14 no 14 lēmumiem;

domes lēmumos – 9 no 15 lēmumiem;

domes departamenta lēmumos – 11 no 11 lēmumiem;

citū institūciju lēmumos (administratīvā komisijas, bāriņtiesa (pagasttiesa)) 18 no 33 lēmumiem.

- Apstrīdami

Apstrīdami ir tādi a/a, kuri satur mazāk svarīgus pārkāpumus, lai gan arī šādi pārkāpumi rada neatbilstību tiesību normām:

1. no a/a nevar nepārprotami secināt adresātam uzlikto tiesisko pienākumu (noteiktu rīcību vai noteiktas rīcības aizliegumu) vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības;
2. administratīvajā procesā nav ievērots APL vai citas tiesību normas, kuras nosaka attiecīgā administratīvā akta izdošanas procesu (procesuālās kļūdas);
3. a/a pēc sava satura ir pretrunā ar tiesību normām arī tad, ja iestāde tās nav pareizi piemērojusi (arī balstījusies uz nepatiesiem faktiem), nav ievērojusi tiesību normu juridiskā spēka hierarhiju vai kļūdījusies lietderības apsvērumos (saturiskās kļūdas)²².

Apstrīdēt a/a var gan adresāts, gan iesniedzējs, gan trešā persona, kā arī cita privātpersona, kuras tiesības a/a ir aizskāris. Apstrīdēt a/a var padotības kārtībā **vienā** augstākā institūcijā.²³ Apstrīdēšana nozīmē lietas izskatīšanu no jauna, un tā aptur a/a izpildi no adresāta puses. Pētījuma veikšanas gaitā konstatējām, ka pastāv pašvaldības, kurās ir izveidota vairāku pakāpju apstrī-

²²APL 75. pants

²³Berķis K. "Kā pareizi apstrīdēt administratīvo aktu?" //www.politika.lv/index.php?id=108832&lang=lv, pēdējo reizi skatīta 2004. gada 20. jūlijā.

dēšanas sistēma (viena amatpersona – cita amatpersona – dome (padome)). Par to norāda šāda a/a iekļauta atsauce:

Piemērs nr.1

Prakses piemērs (negatīvs)

“Sūdzības par sociālā departamenta lēmumiem (direktora rīkojumiem) par attiecīgas ģimenes (personas) atbilstību trūcīgas ģimenes statusam, pabalsta piešķiršanu vai iesnieguma noraidīšanu izskata Sociālo lietu un veselības aizsardzības komiteja”. (A–38)

!! Ņemot vērā, ka komiteja nevar izdot a/a (ar izņēmumu, kas noteikts likumā “Par pašvaldībām” 21. panta trešā daļā un attiecas uz Rīgas domi) un pašvaldību augstākā institūcija ir dome vai padome, šeit netieši ir norādīts, ka pastāv vairāpkāpju sistēma – sociālā departamenta lēmums – Sociālo lietu un veselības aizsardzības komiteja – dome (padome).

Ieteikums – pašvaldībai jāizsver un jāizdomā, kura būs tā amatpersona vai institūcija, kura atkārtoti izskatīs apstrīdēto lēmumu. Ieteikums būtu, lai tā ir pati augstākā institūcija, tātad dome, padome vai lielo pašvaldību gadījumā – speciāli šiem jautājumiem izveidota institūcija. Apstrīdēšanas mehānismam jābūt noteiktam pašvaldības nolikumā, kas apstiprināts kā saistošie noteikumi. Šajā ārējā normatīvajā aktā gan iedzīvotājiem, gan pašvaldības amatpersonām būs skaidri redzama konkrētā pašvaldībā pastāvošā apstrīdēšanas sistēma.

2.3. Administratīvā akta loma un nozīmīgums

Administratīvajam aktam pēc APL spēkā stāšanās ir atvēlēta nozīmīga loma un vieta. To pamato vairāki APL panti un tajos ietvertie nosacījumi un noteikumi.

2.3.1. Personu vienlīdzības princips

APL minētais vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskiem un tiesiskiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus.²⁴ Tātad būtiski ir precīzi un skaidri atsaukties uz visiem lietas apstākļiem un ietvert pamatojumā to informāciju, kas patiešām bija svarīga lēmuma pieņemšanai.

Pētījumā esam konstatējuši, ka bieži lietas apstākļu kopums nav skaidri noteikts vai pamatojuma vispār nav, tādējādi var ras-

²⁴APL 6. pants.

ties problēmas pieņemot citai personai līdzīgā gadījumā nelabvēlīgu lēmumu. Nākamajā piemērā redzams, ka jebkura persona varēs lūgt iedzīvotāja ienākuma nodokļa nomaksas termiņa pagarinājumu, jo a/a nav ne atbilstošas atsauces uz likuma normām (jo likuma “Par nodokļiem un nodevām” 24. pants nosaka vispārīgo principu, kad pašvaldība var pagarināt nodokļa nomaksas termiņu), ne, protams, arī pamatojuma. Un pašvaldība, piemērojot personu vienlīdzības principu, būs spiesta visiem un vienmēr pagarināt termiņu iedzīvotāju ienākumu nodokļa samaksai.

Piemērs nr.2

Prakses piemērs (negatīvs)

“Piekrists Nikolajam H. pagarināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa Ls _____ nomaksas termiņu par trim mēnešiem. Pamats: LR likums “Par nodokļiem un nodevām” 24. pants un Finanšu komitejas 21.05.2003. g. sēdes prot.” (S-38)

Administratīvajā aktā vajadzētu ietvert visu ar konkrēto gadījumu saistīto informāciju – personas sociālo statusu (maznodrošināts vai tml.), situācijas aprakstu utt., lai šis lēmums atbilstu likuma normām un neradītu problēmas pašvaldībai pieņemot nelabvēlīgu lēmumu līdzīgā situācijā.

2.3.2. Tiesiskās palāvības princips

A/a nozīmīgumu pierāda arī APL 10. pantā iekļautais tiesiskās palāvības princips. Tas paredz, ka privātpersona var palauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa. Iestādes kļūda, kuras pieļaušanā privātpersona nav vainojama, nedrīkst radīt privātpersonai nelabvēlīgas sekas. Ja šādas sekas ir radušās, zaudējumus būs jāatlīdzina vainīgajai a/a izdevējai – pašvaldībai. Lai gan šī nav tipiskākā un izplatītākā kļūda, kuru pieļauj pašvaldības savos a/a, tomēr tā ir pietiekami svarīga, lai to atzīmētu. Administratīvā rajona tiesa ir izskatījusi lietu, kurā konkrēta pašvaldība pēc trim gadiem ir atklājusi, ka nav pareizi noteikusi nekustamā īpašuma lietošanas mērķi, tātad arī maksājamā nekustamā īpašuma nodokli, un veikusi nekustamā īpašuma nodokļa pārrēķinu. Ar savu nolēmumu tiesa ir atzinusi, ka pašvaldībai nebija tiesības veikt nekustamā īpašuma nodokļa pārrēķinu, jo tā ir atzīstama kā pašvaldības kļūda, pamatojot šo ar personas tiesiskās palāvības principu.²⁵

²⁵Lieta nr.A420104304.

2.3.3. Objektīvās izmeklēšanas princips

A/a nozīmīgumu pierāda arī jaunumi tiesāšanās procesā. Likumdevējs ir noteicis, ka process tiesā notiek pēc objektīvās izmeklēšanas principa – tiesa pati apkopo visus nepieciešamos pierādījumus un objektīvi noskaidro lietas apstākļus. Līdz ar šī principa ieviešanu tiek pārtraukts līdz šim tiesas procesos (par lietām, kas izriet no administratīvajiem strīdiem) eksistējošais sacīkstes princips, kad puses sacenšas ar savā rīcībā esošiem pierādījumiem. APL 150. pants nosaka pašvaldības iespēju ietekmēt tiesas rezultātu, jo iestāde (pašvaldība) var atsaukties (tiesā) tikai uz tiem pamatojumiem, kuri minēti a/a.²⁶ Tātad ar šo ir pārtraukta līdz šim pastāvējusi kārtība, kad “pilno” pamatojumu persona uzzina tikai tiesas sēdē no advokāta (kas pārstāv pašvaldību). Pašvaldībām pirms lēmuma pieņemšanas jāapkopo nepieciešamā informācija un tā skaidri jāatspoguļo pieņemtajā a/a, lai pēc tam strīdus gadījumā tiesā varētu droši aizstāvēt savas pozīcijas. Savukārt, APL 250. pants norāda, ka tiesa, vērtējot a/a tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai tos apstākļus, uz kuriem iestāde ir atsaukusies a/a pamatojumā.²⁷

2.3.4. Pienākums atlīdzināt zaudējumus

Pašvaldībām ir pienākums segt zaudējums, kuri nodarīti ar a/a. Līdz šim likuma “Par pašvaldībām” 42. pants noteica, ka pašvaldībām jāsedz zaudējumi, kas nodarīti ar nelikumīgu lēmumu. Savukārt, APL ir paplašinājis iepriekš minētā likuma normu, nosakot, ka privātpersona ir tiesīga pieprasīt atlīdzinājumu gan par mantiskajiem zaudējumiem, gan personisko kaitējumu, kā arī morālo kaitējumu, kas tai nodarīti ar a/a un iestādes faktisko rīcību. Šī norma jāskata kopsakarā ar “Valsts pārvaldes iekārtas likuma”²⁸ 90. pantu, kurš nosaka iespēju regresa kārtībā piedzīt zaudējumus no vainīgās amatpersonas (arī politiskās amatpersonas, tātad deputāta), kurš šādu prettiesisku lēmumu ir pieņēmis vai par to balsojis.

²⁶ APL 150. panta (2) daļa.

²⁷ APL 250. panta (2) daļa.

²⁸ Valsts pārvaldes iekārtas likums, pieņemts 06.06.2002./Latvijas Vēstnesis nr.94, 21.06.2002.

3. A/a pieņemšanas veidi pašvaldībās

Pašvaldības var pieņemt a/a koleģiālās institūcijas ietvaros, un to var veikt arī viena amatpersona. Tipiskākais lēmumu pieņemšanas veids pašvaldībās ir koleģiālie lēmumi.

11. informācija

Analīzes dati

Lēmuma pieņemšanas veidi:

- koleģiālas institūcijas lēmumi – 186 no 220 lēmumiem;
- vienpersoniski lēmumi – 34 no 220 lēmumiem.

Savukārt, nākamajā tabulā dati norāda, cik koleģiālo institūciju un cik vienas amatpersonas lēmumi ir adresātam nelabvēlīgi, tātad potenciāli pastāv strīdus iespēja.

12. informācija

Dati no datu bāzes

Lēmuma pieņemšanas veids „koleģiāls” – cik adresātam nelabvēlīgi a/a?

Atteikumi 46 no 186 lēmumiem.

Administratīvie sodi 11 no 186 lēmumiem.

Lēmuma pieņemšanas veids „vienpersonisks” – cik adresātam nelabvēlīgi a/a?

Atteikumi 16 no 34 lēmumiem.

Administratīvie sodi 0 no 34 lēmumiem.

3.1. Koleģiālo institūciju lēmumi

Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām"²⁹ 41. pantu pašvaldības domes/padomes lēmumus pieņem saistošo noteikumu, noteikumu, nolikumu un instrukcijas veidā vai arī ieraksta lēmumu protokolā. Saskaņā ar tā paša likuma 47. pantu pašvaldības domes/padomes pieņem arī lēmumus, kas attiecas uz atsevišķām fiziskām un juridiskām personām, jeb administratīvos aktus. Saskaņā ar minēto likumu a/a, kas pieņemti domes/padomes sēžu laikā, atbilst likuma 37. panta noteikumiem, kuri nosaka protokola sastāvdaļas. Protokolā, pēc pašvaldību likuma, nav jāietver visas a/a sastāvdaļas, tikai jānorāda iesniegtais priekšlikums un lēmums.³⁰ Savukārt, MK 154. noteikumi jau kopš 1995. gada noteica a/a piecas obligātās sastāvdaļas. Analīzes dati norāda uz to, ka pašvaldības, pieņemot lēmumus domes vai padomes sēžu laikā, izmantoja tikai pašvaldību likuma normas, nevis MK 154. noteikumus, un tādejādi a/a neietvēra ne pamatojumu, ne arī atsauci uz piemērotā likuma normām.

Saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" pašvaldības var izveidot arī komisijas, komitejas un citas struktūrvienības. Šīm institūcijām var tikt piešķirtas tiesības izdot a/a. Tipiskākās institūcijas, kuras izdod a/a: administratīvās komisijas, būvvaldes, bāriņtiesa (pagasttiesas). Arī šo koleģiālo institūciju lēmumi bieži ir veidoti atbilstoši pašvaldību likuma noteikumiem, ignorējot MK 154. noteikumu prasības.

3.1.1. Lēmumu sagatavošanas kārtība izskatīšanai domē (līdz šim)

Līdz šim saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" uz domes vai padomes sēdi atbildīgās amatpersonas vai darbinieki sagatavoja nepieciešamo informāciju, bet deputātiem atlika tikai nobalsot par objektīvi labāko un likumīgo risinājumu. Savukārt, pētot saņemtos a/a, konstatējam, ka tie bieži neatbilst likuma normām no materiāli tiesiskā viedokļa, piemēram, lēmums pieņemts nelikumīgs vai nepamatots. Rodas jautājums, vai lēmuma sagatavotāji savu darbu ir veikuši nekvalitatīvi, vai arī deputāti balsojuši pēc politiskās pārliecības vai subjektīvām izjūtām, ignorējot normatīvo aktu prasības un noteikumus. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma³¹ 90. pantu atbildību par nekva-

²⁹Publicēts "Latvijas Vēstnesī" nr.61, 24.05.1994

³⁰Likuma "Par pašvaldībām" 37. panta 8) un 9) punkti // Latvijas Vēstnesis" nr.61, 24.05.1994

³¹Publicēts "Latvijas Vēstnesī" nr.94, 21.06.2002

litatīvu lēmumu un ar to saistītiem zaudējumiem uzņemas tā amatpersona, kas lēmumu pieņēmusi, tātad – domes/padomes deputāti, pret kuriem regresa kārtībā varēs vērsties par zaudējumu atlīdzību. Lai deputātiem nenāktos maksāt par domes/padomes darbinieku slikto darbu – slikti sagatavotiem lēmumiem, jāmaina lēmumu sagatavošanas kārtība.

3.1.2. Ieteikums lēmuma sagatavošanas kārtībai (pēc APL)

Lai pieņemtie a/a būtu atbilstoši APL noteikumiem, jānodrošina, lai:

1. atbildīgā amatpersona vai darbinieks uz domes sēdi sagatavo lēmuma projektu, kurā ir iekļautas visas a/a sastāvdaļas;
2. deputāti tiek informēti par piemērojamā likuma normām un prasībām, lai tiek izskaidrota iespēja pieņemt rīcības brīvības aktu (norādot robežas, ja tādas normatīvajā aktā noteiktas);
3. deputāti balso par sagatavotu lēmumu.

Patreiz vēl diskutējams ir jautājums par to, kā labāk formulēt un noformēt a/a, ja tas pieņemts koleģiālas institūcijas sēžu laikā. Prakse pierāda, ja protokolā ieraksta lēmumu – a/a ar visām tā sastāvdaļām, protokols kļūst par nelielu grāmatu, kuru gandrīz neiespējami lasīt.

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija ir izstrādājusi paraugus³², kā atspoguļot lēmumu – a/a, ja tas pieņemts koleģiālas institūcijas sēžu laikā un noformēts protokolā. Ministrijas ieteikums ir – sēdes protokolā parādās tikai pieņemtais lēmums un balsojums, bet protokola pielikumā ir a/a ar tā sastāvdaļām. Līdz ar to protokols netiek “pārvērsts” par “nelasāmu” dokumentu, kurā ir pārāk daudz informācijas, kas neattiecas uz protokola būtību (piemēram, norāde, kur un kā apstrīdēt vai pārsūdzēt, jo to nosaka APL un nenosaka likums “Par pašvaldībām”), bet tajā ir pats svarīgākais – lēmums un balsojums. Viss pārējais – pamatojums, atsauces uz tiesību normām utt., ir protokolam klāt pievienotajā pielikumā.

³²Administratīvo aktu paraugi // www.rapl.gov.lv, pēdējo reizi skatīta 2002. gada 21. jūnijā

3.2. Vienpersoniski pieņemtie lēmumi

Pētījuma dati parāda arī to, ka pašvaldības ietvaros a/a izdod arī vienpersoniski – pašvaldību amatpersonas, piemēram, dzimtsarakstu nodaļas vadītājs, būvvaldes vadītājs, departamenta direktors u.tml.

No a/a sagatavošanas aspekta šādi lēmumi mēdz būt kvalitatīvāki, izņēmums ir būvvaldes vadītāju pieņemtie lēmumi. Būvvaldes pieņem lēmumus, kuri gandrīz vienmēr kādam var nest zaudējumus – adresātam, ja netiek piešķirta būvatļauja, vai trešajām personām, ja būvniekam tiek piešķirta būvatļauja. Ir saprotams, ka būvvaldes vadītājs bieži vien nav jurists, bet lemj jautājumu par faktisko situāciju. Tāpat bieži šai situācijai ir likumīgs pamats (likuma normas atļauj neizdot būvatļauju), bet, diemžēl, tas neparādās a/a. Līdz ar to šāds a/a ir vai nu spēkā neesošs, vai apstrīdams un var likt par pienākumu segt zaudējumus.

Zemāk redzams tipisks piemērs, kā būvvalde atsaka būvniecības ieceres projekta akceptēšanu. Būvvalde savu lēmumu nepamato un nesniedz atsauci uz tiesību normām, kas potenciāli nozīmē iespēju šo lēmumu apstrīdēt vai pārsūdzēt.

Piemērs nr.3

Prakses piemērs (negatīvs)

“IZRAKSTS

No būvvaldes sēdes protokola nr. _____

1. Projektu akcepts

_____ neakceptēt: zemes gabals nav reģistrēts zemesgrāmatā.” (R-02).

Piemērs parāda, ka būvvalde varēja neakceptēt būvprojekta apstiprināšanu, bet šis lēmums bija jāpamato ar Būvniecības likuma normu par zemes īpašnieku tiesībām uzsākt būvniecību un Civillikuma noteikumiem, ka koroborācija zemesgrāmatā nostiprina īpašnieka tiesības uz nekustamo īpašumu un attiecīgām tiesību normām par koroborācijas spēku.

Jāatceras, lai gan bieži mazās pašvaldības būvniecības jautājumu izlemšanu ir deleģējušas pilsētas būvvaldei, par zaudējumiem atbild tieši šī mazā pašvaldība.³³

Atšķirībā no koleģiālu institūciju pieņemtajiem lēmumiem

³³APL 94. pants (1) daļas 2) apakšpunkts.

vienpersoniski pieņemto lēmumu radīto zaudējumu piedziņas gadījumā būs vieglāk – jāpiedzen tikai no vienas personas, nevis no vairākām (arī regresa kārtībā).

3.3. Ieteikumi

Lai atrisinātu iepriekš minētās problēmas, pašvaldībai jānodala funkcijas (lēmējvara no izpildvaras) un jānodrošina kompetentu amatpersonu iesaisti a/a sagatavošanai.

Pašvaldības nolikumā (ņemot vērā likuma “Par pašvaldībām” normas) ir skaidri jānosaka, kuras amatpersonas var izdot a/a un kuras – tikai sagatavot a/a projektus. Saskaņā ar spēkā esošām normām a/a var izdot dome (padome), normatīvajos aktos minētās komisijas (piemēram, administratīvās komisijas) un citas institūcijas un amatpersonas, kurām tādas tiesības ir piešķīris normatīvais akts (piemēram, pašvaldību sociālās pārvaldes, bāriņtiesas (pagasttiesas) amatpersonas u.tml.)

Lai gan regresa kārtībā zaudējuma atlīdzību var vērst pret tām amatpersonām, kuras lēmumu ir pieņēmušas, jānodrošina kvalitatīva lēmuma sagatavošana. Iespējams, ka šo problēmu varētu atrisināt tipveida lēmumu sagatavošana. A/a kvalitātes analīzes procesā secinājām, ka lēmumus var iedalīt lielās grupās, tādejādi pastāv reāla iespēja sagatavot šādus tipveida lēmumu paraugus. Protams, katrs gadījums ieviesīs korekcijas tipveida lēmumā, taču šāds tipveida lēmums nodrošinās iespēju nepieļaut tipiskākās, viegli izlabojamās kļūdas, piemēram, neat-saukšanos uz tiesību normām vai pamatojuma neesamību.

4. Pašvaldības izdoto a/a kvalitātes analīze

4.1. Normatīvo aktu prasības

Līdz 2004. gada 1. februārim, kad spēkā stājās Administratīvā procesa likums, visiem pašvaldību izdotajiem administratīvajiem aktiem bija jābūt sagatavotiem saskaņā ar MK 154. noteikumiem. Šie noteikumi noteica piecas obligātās a/a sastāvdaļas, savukārt, APL nosaka deviņas sastāvdaļas, kuras jāietver adresātam nelabvēlīgā a/a, un sešas, ja a/a ir adresātam labvēlīgs un arī citas personas nav izteikušas pretēju viedokli.

Izskatot visus 220 lēmumus, konstatējām, ka neviens no šiem analizētajiem a/a pilnībā neatbilda MK 154. noteikumu prasībām. Katram lēmumam bija vismaz viena kļūda. Vienu institūciju lēmumos šī kļūda varētu nozīmēt tiesas procesus (piemēram, neietverot atsauci uz tiesību normām vai pamatojumu), citos lēmumos šī kļūda bija tikai maznozīmīga (piemēram, ietverot adresāta nosaukumā arī personas kodu).

Zemāk redzamā tabula atspoguļo a/a sastāvdaļas, kuras bija jāietver a/a līdz 2004. gada 1. februārim un kuras a/a ir obligātas turpmāk. Īpaši izceltas tās a/a sastāvdaļas, kuras nebija noteiktas MK 154. noteikumos, bet ir paredzētas APL.

13. informācija

A/a sastāvdaļas pēc MK 154. noteikumiem, spēkā līdz 2004. gada 1. februārim	A/a sastāvdaļas pēc APL, spēkā no 2004. gada 1. februāra
<ol style="list-style-type: none"> 1. Adresāta nosaukums 2. A/a pamatojums 3. Norāde uz piemērotām tiesību normām 4. Uzliktais tiesiskais pienākums 5. Norāde, kur un kādā termiņā šo a/a var apstrīdēt vai pārsūdzēt <p>Papildus Termiņi, priekšnoteikumi, uzdevumi, atrunas</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Iestādes nosaukums un adrese 2. Adresāts 3. Iesniedzēja prasījums 4. Dalībnieku viedokļi un argumenti, ja tādi ir izteikti 5. Faktu konstatējums 6. A/a pamatojums* 7. Piemēroto tiesību normu uzskaitījums* 8. Tiesiskais pienākums 9. Norāde, kur un kādā termiņā šo administratīvo aktu var apstrīdēt vai pārsūdzēt* <p>Papildus Nosacījumi</p>
	<p>*atzīmētās sastāvdaļas nav obligāti jāietver adresātam labvēlīgā a/a, bet ir obligāti jāietver adresātam nelabvēlīgā a/a.</p>

Gan MK 154. noteikumi, gan arī APL nosaka iespēju a/a izdot nevis rakstveidā, bet mutvārdos vai citādi, un tādejādi neietvert tajā visas a/a sastāvdaļas. Šie gadījumi ir tikai normatīvajā aktā minētie, un vajadzības gadījumā a/a izdevējam būs jāpierāda šādu apstākļu esamība (vai fakts, ka tie bija).

Pētījuma veikšanas laikā mēs nesastapāmies ar šādiem gadījumiem, tāpēc faktiski visiem analizētajiem 220 a/a bija jābūt sagatavotiem atbilstoši MK 154. noteikumu prasībām.

Lai gan likumdevējs pieļāvis iespēju a/a izdot citādi, nevis rakstveidā, tomēr iedzīvotājiem gan pēc MK 154. noteikumiem, gan pēc APL ir tiesības pieprasīt to rakstveidā.

Zemāk redzama tabula ar galvenajām atšķirībām starp normatīvajiem aktiem un tajos noteikto iespēju a/a izdot citādi, nevis rakstveidā.

14. informācija

Pēc MK 154. noteikumiem, spēkā līdz 2004. gada 1. februārim	Pēc APL, spēkā no 2004. gada 1. februāra
1. Steidzamos gadījumos (kad apdraudēts sabiedriskais miers, drošība, personas dzīvība vai manta)	1. A/a izdošana ir steidzama 2. Tas paredzēts normatīvajā aktā 3. Mazsvarīgs gadījums 4. A/a izdošana rakstveidā nav iespējama vai adekvāta ³⁴

Likumdevējs ir noteicis, ka ir pietiekami, ja ir iestājies kaut viens no normatīvajā aktā minētiem gadījumiem, lai a/a izdevējs varētu izdot a/a nevis rakstveidā, bet citādi, kā arī neietvert a/a visas sastāvdaļas.

Savukārt, ja nav iestājusies normatīvajā aktā minētā situācija (vai to būs grūti pierādīt), pašvaldībai jā sagatavo a/a ar visām sastāvdaļām. Ja a/a nesatur visas sastāvdaļas, adresātam ir tiesības:

- uzskatīt, ka a/a ir spēkā neesošs,
- apstrīdēt a/a
- vai viena mēneša laikā prasīt, lai iestāde to noformē rakstiski, ietverot visas a/a sastāvdaļas.

4.2. Administratīvā akta sastāvdaļu apraksts un analīze

Lai pašvaldības un to amatpersonas labāk izprastu gan atšķirību starp MK 154. noteikumu prasībām un APL prasībām a/a sagatavošanā, gan spētu identificēt dažādās kļūdas pieņemtajos a/a, turpmāk tiks analizēta katra a/a sastāvdaļa, kura jāietver a/a pēc APL. Analīzē tiks dots arī salīdzinājums ar MK 154. noteikumu prasībām.

Pirmkārt, a/a jābūt sagatavotam atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Otrkārt, tam jābūt tādām, lai tas viegli un skaidri būtu uztverams ikvienam cilvēkam arī bez speciālām zināšanām. A/a saturs ir pietiekami saprotams tad, ja tas pilnībā izsaka iestādes gribu un procesa dalībnieki to nepārprotami var uztvert.³⁵ Pēti-

³⁴APL 69. pants.

³⁵Briede J. "Administratīvā akta forma un sastāvdaļas", //Latvijas Vēstnesis nr.6 (311) 17.02.2004.

jumā konstatējām, ka arī šī prasība pašvaldībās netiek ievērota un bieži a/a ir saprotams tikai cilvēkam ar priekšzināšanām konkrētā nozarē.

15. informācijā ir redzama kopējā statistika par visām kļūdām, kuras tika konstatētas analizētajos 220 a/a.

15. informācija

APL prasības (un MK 154. noteikumu prasības)	Analīzes dati
1. Iestādes nosaukums un adrese (nebija obligāts saskaņā ar MK 154. noteikumiem)	Nav kļūdu
2. Adresāts	Nav būtisku kļūdu
3. Iesniedzēja prasījums (nebija obligāts saskaņā ar MK 154. noteikumiem)	<p>182 no saņemtiem 220 a/a ir ierosināti, pamatojoties uz personas iesniegumu</p> <p>Atsauce uz iesniegumu ir minēta 110 no 182 a/a</p> <p>Atsauce uz iesniegumu nav minēta 67 no 182 a/a</p> <p>Atsauce uz iesniegumu ir minēta daļēji 5 no 182 a/a</p>
4. Dalībnieku viedokļi (nebija obligāts saskaņā ar MK 154. noteikumiem)	<p>Personas viedoklis nav uzklauts vai neatspoguļojas a/a:</p> <p>pie administratīvo sodu uzlikšanas 4 no 11 a/a</p> <p>pie citiem adresātam nelabvēlīgiem a/a 28 no 62 a/a</p>
5. Faktu konstatējums (nebija obligāts saskaņā ar MK 154. noteikumiem)	<p>A/a nav faktu apraksts, uzskaitījums (gan labvēlīgie, gan nelabvēlīgie a/a):</p> <p>būvvaldes lēmumos – 20 no 52</p> <p>domes lēmumos – 9 no 48</p> <p>domes departamenta lēmumos – 53 no 89</p> <p>citu institūciju lēmumos – 4 no 20</p>

APL prasības (un MK 154. noteikumu prasības)	Analīzes dati
6. Pamatojums	Adresātam nelabvēlīgajos a/a netika ietverts pamatojums: būvvaldes lēmumos – 8 no 14 domes lēmumos – 13 no 15 domes departamenta lēmumos – 7 no 11 citu institūciju lēmumos – 12 no 33
7. Atsauce uz tiesību normām	Nav atsauces uz tiesību normām: būvvaldes lēmumos – 47 no 52 domes lēmumos – 51 no 89 domes departamenta lēmumos – 16 no 20 citu institūciju lēmumos – 27 no 48
8. Adresātam uzliktais tiesiskais pienākums vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības	Nav būtisku kļūdu, bet ir daži kuriози piemēri (skat. tālāk)
9. Apstrīdēšanas/pārsūdzēšanas klauzula	Nav norādes, kur un kā a/a var apstrīdēt/pārsūdzēt: būvvaldes lēmumos – 41 no 52 domes lēmumos – 54 no 89 domes departamenta lēmumos – 17 no 20 citu institūciju lēmumos – 35 no 48

4.2.1. Iestādes nosaukums un adrese

MK 154. noteikumi nenoteica, ka a/a ir jāietver a/a izdevēja nosaukumus. Savukārt, APL 67. pants (2) daļas 1. apakšpunkts kā obligātu a/a sastāvdaļu min iestādes nosaukumu un adresi. Šīs sastāvdaļas ietveršana a/a nozīmē, ka lēmums tiek gatavots un nosūtīts adresātam un/vai trešajām personām uz iestādes veidlapas. Sastāvdaļas, kurām jābūt iestādes veidlapā, nosaka MK noteikumi “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi”³⁶.

³⁶“Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi”, MK noteikumi nr.154, pieņemti 23. 04. 1996. //Latvijas Vēstnesis 74/75 30. 04. 1996.

Ja iestādei nav savas veidlapas, tā var drukāt lēmumu arī uz baltas lapas, bet norādot savu pilno nosaukumu un adresi.

Iestādes nosaukumu nedrīkst saīsināt, lai nemulsinātu adresātu vai trešās personas. Ja no a/a objektīvi nav skaidrs, kas to izdevis (jo iestādes nosaukuma saīsinājums nav skaidri saprotams), a/a ir spēkā neesošs.

Pētījumā netika konstatēts, ka pašvaldības nepilnīgi vai nepareizi būtu norādījušas savu nosaukumu un/vai adresi. Savukārt, Augstākās tiesas senatore Jautrīte Briede norāda, ka šāda nepareizā prakse pastāv, bet saistībā ar ceļu policijas izdotiem a/a ("Piemēram, ja adresāts pie savas automašīnas atrod paziņojumu par administratīvā soda uzlikšanu, ko izdevusi RGPP CPB CP vec. insp. Briede, viņš var uzskatīt administratīvo aktu par spēkā neesošu..."³⁷).

4.2.2. Adresāts

Adresāta norāde a/a ir svarīga, lai ikviena trešā persona vai privātpersona, kuras intereses a/a aizskar, varētu konstatēt, kurai personai konkrētās tiesības ir piešķirtas, noraidītas vai uzlikts sods. Tāpat arī personai, kurai šis lēmums ir rakstīts, jābūt pārliecinātai, ka tas adresēts tieši viņai, nevis personai ar līdzīgu situāciju.

MK 154. noteikumu 63. punkta 1. apakšpunkts nosaka, ka a/a jāietver adresāta nosaukums, bet nenosaka galvenās sastāvdaļas. APL nosaka norādīt tādu informāciju, lai pēc tās varētu identificēt adresātu – fiziskai personai: vārds, uzvārds, dzīvesvieta. Personas kodu kā daļu no adresāta identifikācijas lieto tikai tajā gadījumā, ja tas tieši paredzēts likumā.³⁸

Adresātam – juridiskai personai jānorāda nosaukums, adrese un reģistrācijas numurs Uzņēmumu reģistrā.

Analizējot saņemtos a/a, konstatējām, ka pašvaldības bieži savos izdotajos lēmumos nenorāda adresātu vai norāda to nepilnīgi.

Tipiskākais piemērs ir par juridiskās personas kā a/a adresāta norādīšanu. Ņemot vērā, ka MK 154. noteikumi nenoteica

³⁷Briede J. "Administratīvā akta forma un sastāvdaļas",// Latvijas Vēstnesis nr.6 (311) 17.02.2004.

³⁸Briede J. "Administratīvā akta forma un sastāvdaļas",// Latvijas Vēstnesis nr.6 (311) 17.02.2004.

šīs sastāvdaļas obligātās pazīmes, pašvaldībās ir izveidojusies prakse, ka tiek norādīts tikai juridiskās personas nosaukums. Savukārt, APL nosaka – jānorāda gan adrese, gan reģistrācijas numurs.

Piemērs nr.3

Piemērs no analīzes

SIA "Vidzemnieks" direktoram (D-01)

Kā jābūt saskaņā ar APL

SIA "Vidzemnieks"

Reģ. numurs 0004446664

Saules pilsēta, Baložu iela3
direktoram

4.2.3. Iesniedzēja prasījums

A) Iesnieguma saturs

Iesniedzēja prasījuma iekļaušana a/a norāda, ka administratīvais process ir sācies pēc personas iesnieguma, tātad likums nosaka a/a izdošanas termiņus un sekas gadījumā, ja a/a netiek izdots laikā.

Iesniedzēja iesniegums pilnībā nav jāpārraksta, bet jākonstatē galvenās iezīmes un prasījumus. Atsauce uz iesniegumu, kā arī īss tā atstāsts dod pilnīgu skatu – kāpēc lieta ir uzsākta un kādu lēmumu par konkrēto lūgumu pieņem atbildīgā amatpersona vai institūcija.

MK 154. noteikumi nenoteica, ka a/a jāiekļauj atsauce uz personas iesniegumu vai jāskaidro personas prasība. Līdz ar to, analizējot saņemtos a/a pētniekiem nebija iespējams saprast – kāds ir iemesls procesa uzsākšanai, kāds ir lūgums, un vai tas pilnībā vai tikai daļēji ir atbalstīts.

Pašvaldību pieņemtajos a/a ir izveidojusies divējāda prakse:

1. nenorādīt, uz kāda pamata administratīvais process ir uzsācies
2. vai norādīt tikai faktu – iesniegumu, bet neminēt tā saturu vai iesniedzēja prasību.

16. informācija

Dati no datu analīzes

182 no saņemtiem 220 a/a ir ierosināti pamatojoties uz personas iesniegumu.

Atsauce uz iesniegumu ir minēta 110 no 182 a/a.

Atsauce uz iesniegumu nav minēta 67 no 182 a/a.

Atsauce uz iesniegumu ir minēta daļēji 5 no 182 a/a.

Zemāk redzamais piemērs norāda uz to, kāda ir pašvaldībās esošā nepareizā prakse, kad a/a vispār netiek minēts, kāpēc process ir uzsācies. Tādejādi ne pētniekiem, ne arī tiesai (ja tāds process būtu uzsācies) nebūtu īsti skaidrs iemesls – kāpēc šis process ir sācies?

Piemērs nr.5

Prakses piemērs (negatīvs)

“Pamats: LR likums “Par sociālo palīdzību”, _____ pilsētas _____ komitejas nolikums un _____ sēdes protokols”.

Lēmums:

1. levietot Jadvigu B. _____ pansionātā” (S-31)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

“Pamats: Jadvigas B. iesniegums, kas saņemts 12. 12. 2003. ar lūgumu rast iespēju turpmāk dzīvot veco Jaužu pansionātā _____ pilsētā, un LR likums _____”.

Savukārt nākamais ir tipiskākais piemērs, kurā ir saprotams, kāpēc process ir sācies, bet nav skaidrs iesniedzēja prasījums. Tādejādi atkal nav iespējams konstatēt, vai lēmums ir pilnībā labvēlīgs vai tikai daļēji.

Piemērs nr.6

Prakses piemērs (negatīvs)

“Ar šo rakstu informējam, ka Jūsu iesniegums Nr.1998/1-11 tika izskatīts (____) pilsētas būvvaldes sēdē un būvvalde nolēma _____” (A 02)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

“Ar šo rakstu informējam, ka Jūsu iesniegums Nr.1998/1-11, kas tika saņemts 1998. gada 11. janvārī, ar lūgumu izsniegt būvatļauju viesnīcas būvniecībai tika _____ (datums) izskatīts _____ pilsētas būvvaldes sēdē un būvvalde nolēma _____”

B) Jānorāda arī cits administratīvā procesa uzsākšanas iemesls

Ja administratīvais process ir sācies pēc fakta vai pēc citas iestā-

des rīkojuma, tas tomēr būtu jānorāda arī a/a, lai gan APL nenosaka to kā obligātu a/a sastāvdaļu. Veicot pētījumu, konstatējām – ja administratīvais process ir sācies pēc fakta, konsekventi tas netiek norādīts – ir tikai lemjošā daļa. Lai gan tas atkal padarītu a/a daudz saprotamāku un vieglāk uztveramāku.

Zemāk ir tipisks šāda a/a piemērs.

Piemērs nr.7

Prakses piemērs (negatīvs)

“Uzliekam par pienākumu no šī gada 7. maija pārtraukt autostāvvietas izbūves darbus (___), Rīgas ielā 37a pamatojoties uz likumu ___” (D-18)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

“Ņemot vērā būvvaldes protokolu Nr.23, kas tika sastādīts 2004. gada 15. maijā un ar kuru tiek konstatēts, ka (___), Rīgas ielā 37a notiek neatļauti būvdarbi, un ___ uzliekam par pienākumu no šī gada 7. maija pārtraukt autostāvvietas izbūves darbus (___), Rīgas ielā 37a pamatojoties uz likumu___.” (D-18)

C) Iesnieguma saņemšanas datums un a/a nosaukums

Ieteicams a/a norādīt arī datumu, kad iesniegums ir saņemts, jo tas, savukārt, palīdzēs adresātam un trešajām personām pārliecināties, ka lēmums ir pieņemts savlaicīgi un nav pārkāptas procesuālās tiesību normas.³⁹ Ja a/a nav izdots likumā noteiktā laikā, bet persona par to pirms tam ir informēta (ar rakstisku lēmumu), arī šo vajadzētu ietvert a/a kā papildus informāciju. Būtu jānorāda datums, kad adresāts ir informēts par termiņa pagarinājumu, un veids, kā arī iemesls.

Tāpat no iesniedzēja prasījuma vai cita lietas ierosināšanas pamata ieteicams atvasināt a/a nosaukumu. Piemēram, “Par ēkas nojaukšanu”, “Par tirdzniecības atļaujas izsniegšanu”.⁴⁰

4.2.4. Dalībnieku viedokļi

Eiropas pamattiesību hartas 41. panta 1. punkts⁴¹ nosaka, ka a/a ir jāiekļauj a/a adresāta viedoklis īpaši tādos gadījumos, kad

³⁹APL 64. pants nosaka, ka a/a jāizdod mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas. Termiņš var tikt pagarināts līdz 4 mēnešiem vai 1 gadam, bet tikai uz rakstiska lēmuma pamata.

⁴⁰Briede J. “Administratīvā akta forma un sastāvdaļas”,// Latvijas Vēstnesis nr.6 (311), 17.02.2004.

⁴¹Charter of Fundamental rights of the EU// www.europarl. eu.int/charter/convent49_en.htm, pēdējo reizi skatīta 2004. gada 24. jūnijā

jāpieņem adresātam nelabvēlīgs a/a. Šī principa ievērošana nodrošinās uzticību pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem, jo tikai sadarbība ar iedzīvotāju garantē kvalitatīvu un efektīvu administratīvo procesu.

A) Kad obligāti jāuzklausā dalībnieku viedoklis

MK 154. noteikumi nenoteica šādu pienākumu un kā obligātu nav minējis arī šādas sastāvdaļas iekļaušanu a/a. Savukārt, APL nosaka, ka gadījumā, ja tiek izdots adresātam vai trešajai personai nelabvēlīgs a/a, pirms tā izdošanas šīs personas ir jāinformē par šo varbūtību, kā arī vēlreiz jāuzklausā viņu viedokļi un papildus argumenti. Šīs prasības neievērošana nozīmēs iespēju adresātam šādu lēmumu pārsūdzēt procesuālo pārkāpumu dēļ. Lai gan likumdevējs ir noteicis to kā obligātu prasību, pašvaldības uzdevums ir dot iespēju adresātam sniegt papildus informāciju vai sniegt papildus viedokli (tam, kas uzrādīts iesniegumā), bet pārējais jau ir paša adresāta ziņā – sniegt vai nesniegt.

B) Kad un kā veikt dalībnieku uzklauššanu

APL nenosaka, ka uzklauššanai obligāti jānotiek vienlaicīgi (vai īsi pirms) lēmuma pieņemšanas un ka tā nevarētu notikt rakstveidā – iesniedzot papildus informāciju.

Ja lēmums par a/a izdošanu jāpieņem domes sēdē, būtu lietderīgi:

- šo uzklauššanas funkciju uzticēt zemākstāvošai struktūrvienībai vai institūcijai (piemēram, pastāvīgai komitejai), kura pirms domes/padomes sēdes uzklaušā adresāta viedokli un sagatavo a/a projektu;
- vai lūgt adresātam vai trešajai personai šos papildus argumentus, viedokļus iesniegt rakstveidā, nosakot arī termiņu.

Ja pašvaldība izvēlas deleģēt šo uzdevumu kādām komisijām vai citām institūcijām, ir svarīgi arī šajā zemākā instancē (nēskatoties uz to, ka tā nepieņems gala lēmumu) protokolēt sēdes vai diskusijas gaitu, skaidri norādot adresāta vai trešās personas argumentus un viedokļus. Pēc tam domes (padomes) sēdē, pieņemot gala lēmumu jeb a/a, dome (padome) savā lēmumā atsauksies uz šo viedokļu un argumentu uzklauššanas vietu, laiku un galvenajiem argumentiem. Savukārt, ja procesa dalībnieki savus argumentus un viedokļus ir minējuši rakstveidā, arī

tad jānorāda informācijas avots (piemēram, vēstule nr.____, kas tika saņemta ____) un paši svarīgākie argumenti.

Ieteicams būtu a/a veidot tā, lai katram adresāta vai trešo personu izteiktam argumentam seko iestādes pretarguments (ja tāds ir). Argumenta – pretargumenta taktikas izvēle palīdzēs administratīvā procesa dalībniekiem labāk izprast lietas gaitu un izsekot a/a izdevēja domai.

C) Kad dalībnieku viedokļa uzklauššana nav obligāts noteikums

Ja pašvaldība izdos personai labvēlīgu a/a un arī citas personas nav iebildušas, dalībnieku viedokļi pirms tam nav obligāti jāuzklauš.

APL 62. pants nosaka, ka dalībnieku uzklauššana nav nepieciešama, ja:

1. A/a izdošana ir steidzama un jebkura kavēšanās tieši apdraud valsts drošību, sabiedrisko kārtību, personas dzīvību, veselību vai mantu (*piemēram, lai sekmētu cīņu ar plūdu draudiem*).
2. Gadījums ir objektīvi mazsvarīgs (*piemēram, nav nomaksāts salīdzinoši mazs nodokļu parāds*).
3. No gadījuma būtības izriet, ka personas viedokļa noskaidrošana nav iespējama vai adekvāta (*piemēram, automašīna ir novietota aizliegtā vietā, bet tajā neatrodas autovadītājs*).

Likums nosaka, ka pašvaldības pienākums ir norādīt a/a, kāpēc personas viedoklis netika uzklaušts, ja tika pieņemts personai nelabvēlīgs a/a un izmantota APL 62. pantā dotā iespēja.

Analīzes dati liecina, ka pašvaldības izdotajos a/a bieži vien nav minēti dalībnieku viedokļi. Varbūt šie viedokļi arī tikuši pirms tam uzklaušti, bet tie neparādās a/a.

17. informācija

Analīzes dati

Tika analizēti 11 a/a, kuros tika uzlikti administratīvie sodi

Tika analizēti 62 a/a, kuros tika pieņemts cits adresātam nelabvēlīgs a/a

Personas viedoklis nav uzklaušts vai neatspoguļojas a/a:

pie administratīvo sodu uzlikšanas 4 no 11 a/a;

pie citiem adresātam nelabvēlīgiem a/a 28 no 62 a/a.

4.2.5. Faktu konstatējums

Lai a/a būtu pamatots un likumīgs, svarīgi apzināt visus faktus, kuri var ietekmēt lēmuma pieņemšanu un saturu. MK 154. noteikumi kā obligātu a/a sastāvdaļu nemin faktu konstatējuma atspoguļojumu. Tomēr pašvaldībai ir pienākums apkopot visus lēmuma pieņemšanai nepieciešamos faktus, tas ir noteikts MK 154. noteikumu XII sadaļā.

APL viena no a/a obligātām sastāvdaļām ir faktu konstatējums un tā atspoguļojums a/a. APL ietvertais objektīvās izmeklēšanas princips prasa, lai, izdodot a/a, tiktu apkopoti visi nepieciešamie fakti un tie ir pārbaudīti (patvaļas aizlieguma princips). Ir aizliegts pamatot a/a ar faktiem, kuriem nav būtiskas nozīmes lietā vai kuri ar konkrēto lietu nav saistīti. Faktus var iegūt vai uzrādīt gan pašvaldība, gan arī adresāts vai trešā persona.

A/a nedrīkst atsaukties uz baumām vai nepārbaudītu informāciju. Faktu uzskaitījumam a/a jābūt īsam un precīzam, norādot arī faktu ieguves avotu.

Kā tipiskākos faktu piemērus var minēt atsauces uz sastādītajiem protokoliem (piemēram, lai konstatētu nelikumīgu būvniecību vai ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu), kā arī ekspertu atzinumus. Tomēr jāskatās, lai arī šie dokumenti būtu sastādīti atbilstoši normatīvo aktu prasībām, jo kļūda šo dokumentu noformēšanā var radīt iespēju apstrīdēt galveno lēmumu (piemēram, nepareizi sastādīts apskates protokols – trūkst paraksti).

Zemāk redzami dati par to, ka pašvaldības savus pieņemtus a/a nepamato ar faktiem. Šis datu apkopojums nenozīmē, ka lēmumi nav balstīti uz faktiem, bet diemžēl faktu uzskaitījums lēmumos neparādās.

18. informācija

Analīzes dati

A/a nav faktu apraksta, uzskaitījuma (gan labvēlīgos, gan nelabvēlīgos a/a):

būvvaldes lēmumos – 20 no 52

domes lēmumos – 53 no 89

domes departamenta lēmumos – 4 no 20

citu institūciju lēmumos – 9 no 58

Faktu neuzrādīšana vai nepatiesu faktu iekļaušana a/a pēc APL nozīmē iespēju gan adresātam, gan trešajām personām, kā arī

privātpersonām, kuru tiesības ar a/a ir aizskartas, šādu a/a apstrīdēt vai pārsūdzēt.

Pētījuma gaitā esam konstatējuši, ka pašvaldību administratīvās komisijas, pieņemot lēmumus par administratīvo sodu uzlikšanu, atsaucas uz protokoliem, kuros konstatēti konkrētie administratīvie pārkāpumi. Savukārt, būvvaldes, kuras bieži pieņem lēmumus par būvatļaujas apturēšanu, neatsaucas uz faktu konstatējumu, kas tādejādi dod iespēju šādu a/a apstrīdēt.

Ja adresāts vai trešā persona norāda uz viņuprāt svarīgākiem faktiem, kas, savukārt, neliekas svarīgi pašvaldībai, izdodot a/a, jāpaskaidro – kāpēc šie fakti pašvaldībai neliekas svarīgi.

Zemāk ir redzams pozitīvs prakses piemērs, kurā konkrētās pašvaldības administratīvā komisija, uzliekot administratīvo sodu, atsaucas uz protokolu un tajā konstatēto informāciju.

Piemērs nr.8

Prakses piemērs (pozitīvs)

„___ konstatēja, ka 2001. gada 12. decembrī _____ rajona būvinspektors Jānis M. sastādīja protokolu par administratīvo pārkāpumu Gundaram S. Protokols sastādīts par to, ka _____ bez akceptēta būvprojekta un būvatļaujas tiek veikta dzīvojamās mājas un saimniecības ēkas rekonstrukcija_____” (D-21)

4.2.6. Pamatojums

Saskaņā ar Eiropas pamattiesību hartas 41. panta 2. punktu⁴² a/a izdevējam jāsniedz pamatojums – kāpēc šāds lēmums ir pieņemts. Pamatojuma būtība ir apkopot visu iegūto informāciju (viedokļus un faktus) un analizēt to. Pamatojums kā obligāta a/a sastāvdaļa ir noteikta gan MK 154. noteikumos, gan APL. Pamatojums (pēc APL) netiek obligāti prasīts, ja ir izdots personai labvēlīgs a/a, taču vienmēr pastāv iespēja, ka trešajām personām vai privātpersonām šāds a/a ir nelabvēlīgs.

Pamatojuma esamība (vai neesamība) a/a nes tiešas sekas tās izdevējam. Ja pamatojums ir, bet tas ir nepilnīgs, APL nosaka pašvaldībai iespēju strīdus gadījumā tiesas prāvu zaudēt un maksāt adresātam zaudējuma atlīdzību. Pamatojuma esamība un pietiekamība nodrošina sabiedrības uzticību pašvaldību pieņemtajiem lēmumiem, jo tieši pamatojums ir visa a/a “esence” jeb galvenā un svarīgākā sastāvdaļa.

⁴²Charter of Fundamental rights of the EU// www.europarl.eu.int/charter/convent49_en.htm, pēdējo reizi skatīta 2004. gada jūnijā.

A) Pamatojuma saturs

Obligātajos a/a pamatojums izriet no konkrētās tiesību normas, tāpēc to nevajag izvērst. Pašvaldība var tikai citēt konkrēto tiesību normu un attiecināt to uz gadījumu.

Savukārt, **rīcības brīvības a/a** pamatojumam ir liela nozīme, un tas faktiski būs galvenā a/a sastāvdaļa, kura liecinās par to, vai pašvaldība ir analizējusi visu situāciju un pieņēmusi objektīvi labāko lēmumu. Pamatojumā būs redzams, kā pašvaldība savu rīcības brīvību ir izmantojusi, vai ievērojusi rīcības brīvības robežas un vai lēmums ir samērīgs. Ja strīds nonāks tiesā, tā strikti vērtēs pamatojumā ietverto informāciju.

Sniedzot pamatojumu, pašvaldībai jāsaprot, ka šis lēmums un tā pamatojums būs kā precedents līdzīgām situācijām un arī citas personas, ņemot vērā APL ietverto vienlīdzības principu, varēs lūgt izdot tādu pašu vai līdzīgu a/a.

Zemāk redzams tipisks piemērs, kurš nākotnē pašvaldībai var radīt problēmas.

Piemērs nr.9

Prakses piemērs (negatīvs)

“_____ pilsētas dome informē, ka š. g. 19. septembra Finanšu komitejas sēdē tika izskatīts Jūsu iesniegums ar lūgumu pagarināt nekustamā īpašuma (ēkām, būvēm) nodokļu nomaksas termiņu I, II, III, IV ceturksnim, tika pieņemts: pagarināt nekustamā īpašuma nodokļu nomaksas termiņu par IV ceturksni, nepagarināt nekustamā īpašuma nodokļu nomaksas termiņu par I, II, III ceturksņiem,...” (R-20)

No šī piemēra izriet, ka, pirmkārt, jebkurš konkrētās pilsētas iedzīvotājs var lūgt līdzīgu pagarinājumu nodokļu nomaksai un pat bez termiņa ierobežojuma, otrkārt, konkrētās pilsētas domes finanšu departaments nekad nespēs piedzīt parādu ar šādu a/a, jo nav noteikts termiņš, kad jāsamaksā konkrētā nodokļu summa.

Kā norādīts APL 67. panta (5) daļā, pašvaldība pamatojumā var ietvert argumentus, kas izteikti publicētos tiesas spriedumos un juridiskajā literatūrā, kā arī citā speciālā literatūrā.

Pašvaldība, izdodot rīcības brīvības aktu, var ietvert pamatojumā arī t. s. nēnoteiktos tiesību jēdzienus, piemēram, samērīgs, sabiedrības interesēm atbilstošs, lietderīgs, u.tml., bet noteikti šie jēdzieni ir jāpiepilda ar juridisku saturu un jāizskaidro.

B) Sekas, ja pamatojuma nav

Ja pašvaldība a/a neietver pamatojumu, tas dod iespēju personai a/a apstrīdēt un, nonākot līdz tiesai, pašvaldībai būs neiespējami labot situāciju, jo saskaņā ar APL 150. pantu iestāde (pašvaldība) pierāda tikai tos apstākļus, uz kuriem tā atsaucas savā pamatojumā. Tas nozīmē, ka tiesas procesa laikā (kas var notikt arī rakstveidā) pašvaldība nevarēs iesniegt papildus pamatojumus, kas nav minēti a/a, lai pārliecinātu tiesnesi par savu taisnību. Savukārt, tiesa (saskaņā ar APL 250. pantu) izvērtēs lietu tieši no pamatojumā ietvertās informācijas.

Zemāk redzami dati liecina par to, ka pašvaldības šo ļoti nozīmīgo a/a sastāvdaļu neietver savos a/a. Līdz ar to iedzīvotājiem var rasties iespajds, ka lēmums ir nepamatots, nelietderīgs un neobjektīvs.

19. informācija

Analīzes dati

Tika analizēti šādi adresātam nelabvēlīgi a/a:

- 14 lēmumi, ko izdevusi būvvalde;
- 15 lēmumi, ko izdevusi dome;
- 11 lēmumi, ko izdevis domes departaments;
- 33 lēmumi, ko izdevusi cita institūcija (administratīvā komisija, bāriņtiesa (pagasttiesa) u.c.).

Adresātam nelabvēlīgajos a/a netika ietverts pamatojums:

- būvvaldes lēmumos – 8 no 14;
- domes lēmumos – 13 no 15;
- domes departamenta lēmumos – 7 no 11;
- citu institūciju lēmumos – 12 no 33.

Kā redzams pēc pētījuma datiem, izdodot personām nelabvēlīgus a/a, gandrīz 50% gadījumu tie nav pamatoti, tādējādi tās varētu būt potenciāli zaudētās tiesu lietas. Zemāk redzami tipiskākie a/a piemēri bez pamatojuma.

Piemērs nr.10

Prakses piemēri (negatīvi)

“Informējam, ka _____ departaments neatbalsta divu 12–stāvu dzīvojamu māju projektēšanu un būvniecību zemes gabalā ar kadastra numuru _____” (A-34)

“Ar šo rakstu informējam, ka Jūsu iesniegums Nr.458/1–11 tika izskatīts 07. 03. 2003. _____ būvvaldes sēdē un būvvalde nolēma: nesaskaņot Coca– Cola ledusskapju izvietošanu pie “SIA “_____” preses kioskiem _____ pilsētā.” (R-05)

4.2.7. Atsevišķu piemēroto tiesību normu uzskaitījums

Administratīvajā aktā jāsniedz atsauce uz piemērotām tiesību normām. Atsauce uz tiesību normām dod iespēju privātpersonām pārliecināties, ka lēmums ir likumīgs – ievērotas visas tiesību normas un prasības. Savukārt, ja nav šīs atsauces vai tā ir nepilnīga, privātpersonai pastāv diezgan pamatotas šaubas, vai lēmums ir likumīgs un vai a/a izdevējs nav rīkojies patvaļīgi. Šī ir a/a obligātā sastāvdaļa, kas bija jāiekļauj a/a arī pēc MK 154. noteikumu prasībām.

A) Atsauce uz ārējām tiesību normām

APL 67. panta (2) daļas 7) apakšpunkts nosaka, ka a/a ir jāuzskaita piemērotās **materiālo** tiesību⁴³ normas, norādot arī normatīvā akta pantu, tā daļu, punktu vai apakšpunktu. Likumdevējs APL 15. pantā ir noteicis ārējos normatīvos aktus – Satversme, likums un Satversmes 81. panta kārtībā izdotie MK noteikumi, MK noteikumi, pašvaldību saistošie noteikumi. Pašvaldību izdotie noteikumi, iekšējās instrukcijas vai nolikumi nav ārējie normatīvie akti un atsaucei uz tiem ir tikai informatīvs raksturs.

Veicot a/a analīzi, novērojām, ka bieži pašvaldības savos lēmumos atsauces tikai uz komisiju protokoliem, noteikumiem vai iekšējām instrukcijām, bet nevis uz ārējām tiesību normām. Pašvaldība var lēmumā sniegt atsauci uz iekšējo dokumentu, bet tai ir tikai informatīvs raksturs. Galvenā atsauce balstīta uz konkrēto ārējo tiesību normu.

Zemāk redzami tipiskie piemēri, kuros pašvaldība a/a nesniedz pilnīgu atsauci uz tiesību normu vai atsauces uz iekšēju normatīvo aktu (piemēram, nolikumu vai instrukciju), nevis ārējo normatīvo aktu.

⁴³Materiālās tiesību normas ir tās, kuras nosaka tiesību subjekta statusu, precīzi paredzot subjektam tā tiesības un izpildāmos pienākumus. Procesuālās normas nosaka kārtību, kādā tiek realizētas materiālās tiesību normas, paredzot, kā subjektam pildāmas normas, kādos termiņos tās realizējamas, kam, kādos termiņos ir pārsūdzama normās noteikto priekšrakstu neizpilde, un citi noteikumi". Načisčionis J. "Administratīvās tiesības"// Latvijas Vēstnesis. 2003. gads, 65. lpp.

Piemērs nr.11

Prakses piemērs (negatīvs)

“Uzliekam par pienākumu no šī gada 28. februāra pārtraukt ēkas rekonstrukcijas darbus (_____) Rīgas ielā 216, pamatojoties uz 1997. gada 1. aprīļa LR MK noteikumiem Nr.112 “Vispārīgie būvnoteikumi”, sakarā ar to, ka nav saskaņots būvprojekts un nav saņemta būvatļauja.” (L-10)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

“Uzliekam par pienākumu no šī gada 28. februāra pārtraukt ēkas rekonstrukcijas darbus (_____) Rīgas ielā 216, pamatojoties uz 1997. gada 1. aprīļa LR MK noteikumu Nr.112 “Vispārīgie būvnoteikumi” _____. punktu, kurš nosaka, ka _____), un ņemot vērā faktu, ka nav saskaņots būvprojekts un nav saņemta būvatļauja par minēto projektu.

Piemērs nr.12

Prakses piemērs (negatīvs)

“Saskaņā ar Komitejas sēdes 18.02.2003. protokolu Nr.86 punktu 5, departaments neatbalsta autostāvvietas projektēšanu.” (D-28)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

“Saskaņā ar Būvniecības likuma 15. panta 2. punktu, kurš nosaka, ka autostāvvietas būvniecība nevar notikt parkos, un ņemot vērā ar Komitejas sēdes 18.02.2003. protokolu Nr.86 punktu 5, departaments neatbalsta autostāvvietas projektēšanu.”

Piemērs nr.13

Prakses piemērs (negatīvs)

“Būvvalde nolēma nepieņemt automazgātuves celtniecības iespējai _____, pamatojums – saskaņā ar izstrādāšanas stadijā esošo teritoriālo plānu šajā vietā nav paredzēta apbūve.” (R-11)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

“Būvvalde nolēma nepieņemt automazgātuves celtniecības iespējai _____ pamatojums – **saskaņā ar pašvaldības saistošiem noteikumiem Nr.214, pieņemti 2003. gada 1. maijā, “Teritorijas plānojums” (prot. Nr.5, 65&), kurā 14. punkts nosaka dabas pamatnes teritorijas izmantošanas noteikumus, un automazgātuve neatbilst šo noteikumu 14. punkta 5. apakšpunktā nosauktām būvēm, kuras drīkst būvēt dabas pamatnes teritorijā.”**

Šobrīd normatīvie akti nosaka iespēju pašvaldībām pieņemt saistošos noteikumus tikai likumos un MK noteikumos paredzētos gadījumos, tādējādi ierobežojot pašvaldību rīcību. Un nereti pašvaldības tādējādi nevar a/a atsaukties uz ārējo normatīvo aktu. Tāpēc likumdevējam jāveic izmaiņas likumā “Par pašvaldībām”,

nosakot iespēju pašvaldībai pieņemt dažādus saistošos noteikumus par jautājumiem, kurus likumdevējs tieši nav regulējis citā ārējā normatīvajā aktā.

Zemāk redzams tipisks šāda a/a paraugs, kurā ir atsauce uz iekšēju normatīvo aktu – noteikumiem.

Piemērs nr.14

Prakses piemērs (negatīvs)

“Pamats: iedzīvotāju iesniegumi, 02. 04. 2003. gada noteikumi Nr.3 “par sociālajiem pabalstiem _____ pilsētas pašvaldībā”(02. 04. 2003. domes sēdes protokols Nr.7), 06. 08. 2003. ___ domes lēmums “Par vienreizēju sociālo palīdzību trūcīgām ģimenēm ar bērniem”(06. 08. 2003. sēdes protokols Nr.17)_____.”

Ņemot vērā, ka vienas pašvaldības vairākos lēmumos kā vienīgais iemesls noraidījumam ir minēts subjektīvs viedoklis, pieļaujama iespēja, ka šī nav vienīgā tāda pašvaldība, tāpēc speciāli uzsveram šo nepareizo praksi:

Piemērs nr.15

Prakses piemērs (negatīvs)

“Būvvalde nolēma: nepiekrīst vasaras kafējnīcas – terases ierīkošanai _____. Pamatojums – paredzētā novietne neatbilst terases un aprikojuma novietošanai ne no funkcionālā, ne arī no arhitektoniski – estētiskā viedokļa.” (D-01)

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

Būvvalde nolēma: nepiekrīst vasaras kafējnīcas – terases ierīkošanai _____. Pamatojums _____, un **saskaņā ar pašvaldības saistošiem noteikumiem Nr.214, pieņemti 2003. gada 1. maijā, “Teritorijas plānojums” (prot. Nr.5, 65&), kur 14. punkts nosaka dabas pamatnes teritorijas izmantošanas noteikumus, un kafējnīcas – terases neatbilst šo noteikumu 14. punkta 5. apakšpunktā nosauktām būvēm, kuras drīkst būvēt dabas pamatnes teritorijā.”**

Lai gan likumdevējs nav speciāli šo uzsvēris, a/a izdevējs a/a var atsaukties arī uz procesuālām tiesību normām, it sevišķi, ja tiek piemērots tiesību normu izņēmums (piemēram, neabvēlīgs a/a tiek izdots neuzklausot personas viedokli un to atļauj likums).

B) Kādam jābūt atsaucei uz ārējo tiesību normu

Lasot APL 67. panta (2) daļas 6) apakšpunktu un šā panta (4), (5) un (6) daļu saistībā ar APL ietvertajiem principiem (piemēram,

privātpersonas tiesību ievērošanas princips), atsauce uz tiesību normu nozīmē arī īsi izskaidrot normas saturu, lai adresāts varētu no konkrētā lēmuma izprast visu situāciju, tai skaitā arī tiesību normās paredzētos noteikumus. Adresātam nav pienākums doties uz bibliotēku un meklēt piemērotās normas saturu.

Pētījuma gaitā konstatējām, ka pašvaldības savos lēmumos vairākumā gadījumu neatsaucas uz piemērotām tiesību normām – a/a ir tikai lēmums. Šis konstatējums liek domāt par vismaz diviem scenārijiem – 1) lēmumu pieņēmēji nezina vajadzīgās tiesību normas vai 2) a/a saturs neatbilst tiesību normās noteiktajam un tāpēc uz tām netiek dota atsauce.

20. informācija

Analīzes dati

Tika analizēti:

- bāriņtiesas (pagasttiesas) pieņemtie 11 lēmumi;
- būvvaldes pieņemtie 52 lēmumi;
- domes (padomes) pieņemtie 89 lēmumi;
- domes departamenta pieņemtie 20 lēmumi;
- komisijas pieņemtie 48 lēmumi.

Nav atsauces uz tiesību normām:

- būvvaldes lēmumos – 47 no 52;
- domes lēmumos – 51 no 89;
- domes departamenta lēmumos – 16 no 20;
- citu institūciju lēmumos – 27 no 48.

Ir atsauce uz tiesību normām:

- bāriņtiesas (pagasttiesas) visos lēmumos.

C) Iespējamās sekas, ja nav atsauces uz ārējo tiesību normu

Ja personai nelabvēlīgā a/a nav atsauce uz tiesību normām vai nav norādīta konkrētā panta daļa un punkts vai apakšpunkts, tad a/a adresāts var uzskatīt a/a par spēkā neesošu un izmantot APL noteiktās iespējas šādu a/a apstrīdēt.

4.2.8. Adresātam uzliktais tiesiskais pienākums vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības

Gan MK 154. noteikumi paredzēja, gan APL nosaka, ka adresātam uzliktam tiesiskam pienākumam jābūt skaidram un nepār-

protamam. Saņemot a/a, adresāts sāk to izpildīt vai izmantot piešķirtās tiesības, pamatojoties uz tiesiskās palāvības principu un savu izpratni par a/a ietverto informāciju. Ja a/a tikai daļēji ir apmierinājis adresāta prasīto, bet kādā daļā lūgums nav apmierināts pilnībā, a/a ir ļoti skaidri jānorāda šis sadalījums.

Uzliktam pienākumam vai piešķirtām tiesībām jābūt tik skaidrām, lai adresātam vai trešajām personām nerastos jautājumi par tā izpildi vai neizpildi vai par uzliktā pienākuma apjomu. Taču veiktās analīzes piemēri norāda uz pretējo.

Piemērs nr.16

Prakses piemēri (negatīvi)

Pamatojoties uz iepriekš teikto, departaments pagaidām neatbalsta peldpiestātnes atrašanos minētajā adresē.” (D-28)

“Dome nolēma aizliegt Solvitai M, dzīvojoša Brīvības ielā 247, turēt suni.” (L-01)

Pirmajā piemērā a/a izdevējs nedod skaidru atbildi – jā vai nē, bet atstāj jautājumu atklātu. Līdz ar to iedzīvotājam var rasties šaubas par to, vai “kā citādi nav jāstimulē” pozitīva lēmuma pieņemšana.

Savukārt, otrajā piemērā Solvita K. nedrīkst vairs nekur turēt suni, kaut a/a izdevēja mērķis (iespējams) bija pateikt, ka suni nedrīkst turēt minētā dzīvoklī, jo tas ir pretēji pašvaldības saistošo noteikumu prasībām.

Pētījumā konstatējām, ka uzliekot pienākumu tiek lietoti arī neizprotami saīsinājumi. Šādu saīsinājumu (izņemot vispārzināmos, piemēram, LR, LVL, USD u.tml.) lietošana a/a ir pieļaujama, ja tie tiek izskaidroti.

A/a ir **apstrīdams**, ja no tā nevar nepārprotami izsecināt adresātam uzlikto tiesisko pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības. Savukārt, a/a nav spēkā, ja tas pieprasa no adresāta tiesību normu pārkāpumu vai rīcību, kas faktiski vai tiesiski nav iespējama. Pētījumā nekonstatējām nevienu uzlikto pienākumu, kas varētu apdraudēt a/a spēkā esamību.

4.2.9. Norāde, kur un kādā termiņā šo a/a var apstrīdēt vai pārsūdzēt

A) Apstrīdēšana un pārsūdzēšana

Gan MK 154. noteikumi paredzēja, gan APL nosaka, ka a/a jāietver norāde, kur un kādā termiņā a/a var apstrīdēt vai pārsūdzēt.

Apstrīdēšana – tā ir administratīvās lietas otrreizēja izskatīšana pašvaldības iekšienē vai citā iestādē, kuru noteicis likums (piemēram, iepirkumu uzraudzības birojā). Pašvaldības augstākā institūcija ir pašvaldības dome (padome). Tipiskākie piemēri – būvvaldes pieņemto lēmumu apstrīd pašvaldības domē/padomē un lietu vēlreiz izskata domes/padomes sēdē, pašvaldības sociālā dienesta lēmumu apstrīd un lietu vēlreiz izskata domes/padomes sēdē utt.⁴⁴

Pārsūdzēšana ir administratīvās lietas izskatīšana administratīvajā tiesā. Lieta nonāk tiesā pēc tam, kad tā vienreiz apstrīdēta un izskatīta pašvaldības iekšienē (persona arī ar domes/padomes lēmumu nav apmierināta, un tā pārsūdz pieņemto lēmumu tiesā).

Var būt gadījumi, kad pašvaldības dome (padome) pieņem pirmo lēmumu, tad tas uzreiz tiek pārsūdzēts administratīvajā tiesā. Līdz ar APL spēkā stāšanos administratīvajā tiesā uzreiz tiek pārsūdzēti arī administratīvo komisiju lēmumi.

21. informācija

Apstrīdēšana

Augstākā institūcija (dome (padome) vai cita iestāde (iepirkumu uzraudzības birojs))

↑

Zemākā institūcija (amatpersona)

Pārsūdzēšana

Administratīvā tiesa

↑

– Iestādes pieņemtais lēmums (augstākās iestādes pieņemtais vai augstākās iestādes pārskatītais)

– Citas iestādes apstrīdēšanas kārtībā pieņemtais lēmums

Persona var apstrīdēt vai pārsūdzēt a/a viena mēneša laikā no a/a spēkā stāšanās dienas.⁴⁵

⁴⁴MK noteikumu nr.96 "Kārtībā, kādā piešķirams, aprēķināms un izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai" 23. punkts// Latvijas Vēstnesis nr.35, 05. 03. 2003.

⁴⁵APL 79. pants.

Ja a/a nav iekļauta klauzula par apstrīdēšanu vai pārsūdzēšanu, rodas vismaz divi scenāriji:

1. Persona neapzinās savas tiesības vēlreiz lūgt pārskatīt lēmumu iestādes iekšienē (piemēram, uzlikto sodu vai nepiešķirto būvatļauju) vai tiesā.
2. Adresāts, trešā persona vai privātpersona šādu lēmumu var apstrīdēt vai pārsūdzēt viena gada laikā no a/a spēkā stāšanās dienas.⁴⁶

Abi šie scenāriji nav izdevīgi pašvaldībai. Pirmajā gadījumā padziļinās plaisa starp iedzīvotāju un pašvaldību, un iedzīvotājs turpina būt neapmierināts ar pašvaldības nekvalitatīvo darbu un patvaļu. Otrajā gadījumā pašvaldība gadu nevar uzsākt lēmuma piespiedu izpildi un gadu nevar būt droša par administratīvā procesa turpmāko gaitu.

Pētījuma dati norāda, ka, diemžēl, a/a izdevēji neievieto a/a šo apstrīdēšanas, pārsūdzības klauzulu. Lai gan likumdevējs ir noteicis, ka šo klauzulu nav obligāti jāievieto personai labvēlīgā a/a, tomēr vienmēr vajag atcerēties, ka trešās personas vai citas privātpersonas var uzrasties tikai pie a/a pārsūdzības tiesā.

22. informācija

Analīzes dati

Tika analizēti:

- bāriņtiesas (pagasttiesas) pieņemtie 11 lēmumi,
- būvvaldes pieņemtie 52 lēmumi,
- domes (padomes) pieņemtie 89 lēmumi,
- domes departamenta pieņemtie 20 lēmumi,
- komisijas pieņemtie 48 lēmumi.

Nav norādes, kur un kā a/a var apstrīdēt/pārsūdzēt:

- būvvaldes lēmumos – 41 no 52,
- domes lēmumos – 54 no 89,
- domes departamenta lēmumos – 17 no 20,
- citu institūciju lēmumos – 35 no 48.

Ir norāde, kur un kā a/a var apstrīdēt/pārsūdzēt:

- visos bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumos.

⁴⁶APL 79. panta (1) daļa.

Liela nozīme šādai klauzulai ir attiecībā uz personai nelabvēlīgu a/a. Šīs klauzulas esamība un atbilstība APL normām rada iespēju a/a apstrīdēt vai pārsūdzēt viena mēneša laikā no a/a spēkā stāšanās dienas. Ja šādas klauzulas nebūs, a/a būs apstrīdams vai pārsūdzams viena gada laikā no a/a spēkā stāšanās. Dati no analizētajiem a/a norāda uz to, ka arī personai nelabvēlīgā a/a netiek ievietota šī apstrīdēšanas/pārsūdzības klauzula, tātad šādi lēmumi ir apstrīdami/pārsūdzami viena gada laikā.

23. informācija

Dati no datu bāzes

Tika analizēti šādi adresātam nelabvēlīgi a/a:

14 lēmumi, ko izdevusi būvvalde,

15 lēmumi, ko izdevusi dome,

11 lēmumi, ko izdevis domes departaments,

33 lēmumi, ko izdevusi cita institūcija (administratīvā komisija, bāriņtiesa, pagasttiesa u.c.).

Nav norādes, kur un kā a/a var apstrīdēt/pārsūdzēt – pie nelabvēlīgiem a/a: būvvaldes lēmumos – 14 no 14,

domes lēmumos – 9 no 15,

domes departamenta lēmumos – 9 no 11,

citu institūciju lēmumos – 22 no 33.

B) Apstrīdēšanas kārtība

Likumdevējs ir noteicis, ka lēmumu jāapstrīd tikai vienai augstākai iestādei vai amatpersonai, pēc tam persona lēmumu pārsūdz tiesā.

Praksē pastāv gadījumi, kad ir paredzēts vairāku pakāpju apstrīdēšanas mehānisms. Lēmumu pieņem viena amatpersona, apstrīd nākošai amatpersonai un tikai tad lēmumu jāapstrīd domē/padomē. Bieži vien tas nav tā paredzēts pašā a/a, bet izriet no konteksta un pašvaldības uzbūves.

Zemāk redzamie piemēri norāda uz to, ka a/a ir jāapstrīd vienu pakāpi augstākā institūcijā, kura gan nav dome (padome), un bieži šai institūcijai nav pat tiesības izdot a/a (piemēram, komitejai⁴⁷).

⁴⁷Ar izņēmumu, kas minēts likumā "Par pašvaldībām" 21. panta (3) daļā, kas nosaka, ka Rīgas domes komitejas var pieņemt a/a.

Piemērs nr.17

Prakses piemērs (negatīvs)

“(…) Sūdzību par Sociālā departamenta lēmumiem (direktora rīkojumiem par attiecīgas ģimenes (personas) – atbilstību trūcīgas ģimenes statusam, pabalsta piešķiršanu vai iesnieguma noraidīšanu izskata **Sociālo lietu un veselības aizsardzības komiteja.**” (A–38)

Izvilks no (...) pilsētas attīstības departamenta nolikuma⁴⁸

“6. Lēmumu kontrole un pārsūdzēšanas kārtība.

6. 1. Katra Pilsētas attīstības departamenta darbinieka sagatavotā administratīvā akta projekta tiesiskumu un lietderību vai darbinieka faktisko rīcību ir tiesīga pārbaudīt amatā **augstāka Pilsētas attīstības departamenta amatpersona.**

6. 2. Pilsētas attīstības departamenta direktora administratīvā akta projekta tiesiskumu un lietderību vai viņa faktisko rīcību ir tiesīga pārbaudīt (...) dome.”

C) Apstrīdēšanas/pārsūdzības termiņš

Persona var apstrīdēt vai pārsūdzēt a/a viena mēneša laikā no a/a spēkā stāšanās dienas. Analīzes veikšanas gaitā esam konstatējuši a/a ietverto kļūdu – nav pareizi norādīts termiņš, no kura sāk skaitīt apstrīdēšanas/pārsūdzēšanas termiņu.

Piemērs nr.18

Prakses piemērs (negatīvs)

“Lēmums ir pārsūdzams viena mēneša laikā (...) tiesā no **tā saņemšanas brīža.**” (D–29)

Šajā piemērā pašvaldība nespēj kontrolēt termiņu, kurā varētu uzsākt lēmuma piespiedu izpildi, jo gandrīz neiespējami konstatēt, kad persona lēmumu ir saņēmusi⁴⁹, izņemot, ja lēmums nosūtīts ierakstītā vēstulē.

D) Apstrīdēšanas/pārsūdzības klauzula

Apstrīdēšanas/pārsūdzības klauzulā būtu jānorāda šāda informācija: cik ilgā laikā un kur a/a var apstrīdēt vai pārsūdzēt. Jānorāda ne tikai institūcija vai iestāde, bet arī šīs institūcijas vai iestādes adrese, jo privātpersona apstrīdēšanas vai pārsūdzības procesu var uzsākt arī ar rakstisku un pa pastu nosūtītu iesniegumu.

⁴⁸Dokuments ir pieejams internetā, bet atsauce uz šo dokumentu netiek dota, lai no tās nevarētu secināt analizē iesaistīto pašvaldību.

⁴⁹APL 360. panta (2) daļa nosaka, ka piespiedu izpildi var sākt veikt, kad a/a kļuvis neapstrīdams.

Piemērs nr.19

Piemērs, kā jābūt (pēc APL)

Pie apstrīdēšanas augstākā iestādē –

“Lēmumu var apstrīdēt viena mēneša laikā no a/a spēkā stāšanās dienas⁵⁰ pilsētas domē/ padomē, adrese.”

Pie pārsūdzības tiesā –

“Lēmumu var pārsūdzēt viena mēneša laikā no a/a spēkā stāšanās dienas Administratīvajā rajonā tiesā, Rīga, Antonijas iela 6, LV 1010.”

⁵⁰Ja pašā a/a nav noteikts citādi, a/a stājas spēkā, kad tas paziņots adresātam. Ja a/a tiek sūtīts pa pastu, tas stājas spēkā septītajā dienā pēc a/a nodošanas pastā. Šaubu gadījumā iestādei jāpierāda, kad sūtījums ir nodots pastā, APL 70. pants.

5. Ieskats Administratīvās rajona tiesas pirmo darbības mēnešu praksē

Ar 2004. gada 1. februāri darbu uzsākusi Administratīvā tiesa, kuras viens no uzdevumiem ir kontrolēt ikvienas iestādes administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskumu un lietderību. Iedzīvotājiem pieteikuma iesniegšanas process un iztiesāšanas gaita ir daudz saprotamāka un vienkāršāka. Tādējādi, ņemot vērā datus no Administratīvās rajona tiesas uz šī pētījuma apkopošanas laiku, ir pieaudzis tiesā iesniegto iesniegumu skaits, kuros atbildētājs ir pašvaldība.

Administratīvā rajona tiesā (periodā no 2004. gada 1. februāra līdz 2004. gada 31. maijam) par pretiesisku administratīvo aktu vai faktisko rīcību kā atbildētājs ir norādīts:

- Valsts ieņēmumu dienests – 274 gadījumos;
- **pašvaldības** – **190** gadījumos;
- Valsts ceļu policija – 56 gadījumos;
- Valsts policija – 48 gadījumos;
- VSAA – 48 gadījumos;
- pašvaldību policija – 45 gadījumos;

- ministrijas – 37 gadījumos;
- pagasttiesas un bāriņtiesas – 18 gadījumos;
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde – 16 gadījumos;
- Valsts zemes dienests – 14 gadījumos;
- Valsts mežu dienests – 11 gadījumos;
- VID Muitas pārvalde – 13 gadījumos;
- Valsts robežsardze – 8 gadījumos;
- Valsts civildienesta pārvalde – 6 gadījumos;
- Iepirkumu uzraudzības birojs – 6 gadījumos;
- Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija – 6 gadījumos;
- Konkurences padome – 2 gadījumos;
- Centrālā dzīvojamo māju privatizācijas komisija – 2 gadījumos;
- Patentu valde – 1 gadījumos⁵¹.

Pētnieku rīcībā uz šī pētījuma veikšanas laiku bija 23 Administratīvās rajona tiesas spriedumi, kuros atbildētājs ir pašvaldība. No tiem 11 gadījumos pašvaldību izdots administratīvais akts vai faktiskā rīcība ir atzīta par prettiesisku. Šī statistika norāda uz to, ka katrs otrais pārsūdzētais administratīvais akts vai faktiskā rīcība ir bijusi neatbilstoša likuma normām un tādejādi potenciāli var likt par pienākumu pašvaldībai atlīdzināt iedzīvotājam ar šo rīcību nodarītos zaudējumus. Saskaņā ar APL 94. pantu, zaudējumu atlīdzībai jānotiek no pašvaldību budžeta, ja zaudējumu ir nodarījusi pašvaldība vai tās institūcijas.

Tipiskākās kļūdas, kuru rezultātā Administratīvā rajona tiesa ir atceļusi pašvaldības izdoto a/a vai atzinusi to par spēkā neesošu:

- a/a ir izdots, neievērojot procesuālās normas (piemēram, adresāts nav uzklausīts⁵²);
- a/a nav iekļautas visas nepieciešamās sastāvdaļas.⁵³

⁵¹Datus sniegusi Ieva Dambe, Administratīvās rajona tiesas priekšsēdētāja palīgs.

⁵²Piemēram, lieta Nr.A42-0286-04/5.

⁵³Piemēram, lieta Nr.A42002304.

Tāpat šī statistika norāda uz to, ka 11 gadījumos pašvaldībai būs jāatlīdzina valsts nodeva, ko pieteicējs samaksāja, iesniedzot pieteikumu tiesā. Kopsummā pašvaldībām šobrīd ir jāatlīdzina 105 lati (pēc Administratīvās rajona tiesas datiem). Lai gan šī summa šobrīd nav liela, tā liek secināt, ka turpmāk par nekvalitatīviem administratīviem aktiem un faktisko rīcību būs jāmaksā no pašvaldību budžeta.

Dati no Administratīvās rajona tiesas liecina, ka pieteicēji ir sākuši lūgt tiesu ne tikai atcelt vai atzīt par spēkā neesošiem pašvaldību izdotos a/a, bet arī pieprasa segt zaudējumus vai morālo kaitējumu, kas tiem nodarīti ar prettiesisku a/a. Šī pētījuma apkopošanas laikā Administratīvā rajona tiesa nav apmierinājusi nevienu prasību par zaudējuma atlīdzību vai morālā kaitējuma atlīdzību (pētnieka rīcībā nav neviena tiesas nolēmuma, kur šāda prasība būtu apmierināta). Ņemot vērā, ka ikviens Administratīvās rajona tiesas spriedums ir pārsūdzams, pašvaldības nevar būt drošas, ka tuvākajā laikā Administratīvā apgabaltiesa vai Augstākās tiesas senāta Administratīvo lietu departaments netaisīs spriedumu, ar kuru kādai no pašvaldībām būs jāatlīdzina zaudējumi iedzīvotājam par prettiesisku administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Nobeigums

Administratīvajam aktam kopš 2004. gada 1. februāra ir daudz lielāka nozīme. To paredz jaunais procesuālais princips – objektīvās izmeklēšanas princips. Šis princips iestādei uzliek par pienākumu pašai apkopot visu nepieciešamo informāciju, kas ir citu valsts iestāžu rīcību. Principa ieviešana tiesā nozīmē to, ka visus lietas materiālus apkopo pats tiesnesis. Līdztekus objektīvās izmeklēšanas principam tiesā, citādi tiek sadalīts arī pierādīšanas pienākums nekā tas bija līdz šim. Civilprocesā prasītājam jāpierāda sava prasība, savukārt, atbildētājam (valsts institūcijām vai pašvaldībai) jāpamato savi argumenti. Administratīvajā procesā pierādīšanas pienākums gulstas uz atbildētāju (valsts iestādi vai pašvaldību), ierobežojot to ar a/a ietverto pamatojumu.

A/a jābūt sagatavotam atbilstoši APL priekšrakstiem, un tajā jāietver visas likumā prasītās sastāvdaļas. Gan procesuālās kļūdas, gan arī kļūdas a/a saturā nozīmēs iespēju a/a apstrīdēt vai pārsūdzēt, vai uzskatīt a/a par spēkā neesošu. Līdz ar to nekvalitatīvs administratīvais akts vai likumam neatbilstoša faktiskā rīcība nozīmēs potenciālus tiesas procesus un var likt par pienākumu pašvaldībai atlīdzināt zaudējumus privātpersonai.

Galvenās a/a kvalitātes analizē konstatētās problēmas:

1. A/a nenodalīšana no citiem pieņemtajiem lēmumiem. Pašvaldību darbinieki un amatpersonas neprot nodalīt a/a no citiem pieņemtajiem individuālajiem lēmumiem. Šim sadalījumam ir svarīga nozīme, jo tikai uz a/a attiecas APL normas. Attiecinot

APL prasības uz visiem citiem individuāliem lēmumiem, tiek nelietderīgi patērēts pašvaldību darbinieku laiks un resursi.

2. Procesuālās kļūdas sagatavošanā un pieņemšanā. Pašvaldības savā darbībā galvenokārt vadās pēc likuma “Par pašvaldībām”, tādejādi pieļauj diezgan daudz procesuālo kļūdu. Ja šāda prakse tiks turpināta, tā dos iespēju a/a apstrīdēt vai pārsūdzēt.
3. Saturiskās kļūdas pieņemtajos a/a. Pašvaldību institūciju izdotajam a/a jāatbilst visām APL prasībām – tam jābūt pareizi noformētam un pamatotam. Šī ir vislielākā problēma, kas var radīt potenciālos tiesas procesus. Un tieši saturiskās kļūdas, piemēram, neietverot a/a pamatojumu vai atsauci uz tiesību normām, apgrūtinās iespēju pašvaldībai aizstāvēt savas tiesības tiesā.

Lai palīdzētu novērst iepriekš minētās problēmas un uzlabot pašvaldību pieņemto a/a kvalitāti, pētījuma autors piedāvā dažādus ieteikumus gan pašvaldību darbiniekiem sava darba uzlabošanā, gan arī likumdevējam normatīvo aktu bāzes sakārtošanā. Pašvaldību darbiniekiem jāapzinās, ka tikai mainot pastāvošo praksi vai to uzlabojot, a/a būs atbilstoši visām spēkā esošām normām. Savukārt, likumdevējam, pieņemot nepieciešamos grozījumus likumā “Par pašvaldībām”, jāsekmē kvalitatīvs un likumam atbilstošs pašvaldību darbs.

Ieteikumi

Lai novērstu pētījumā konstatētās kļūdas, pētījuma nobeigumā tiek doti šādi ieteikumi.

A) Ieteikumi pašvaldību darbiniekiem pie esošiem normatīviem aktiem:

1. Jāveic izdoto lēmumu inventarizācija, lai nodalītu a/a no citiem pieņemtajiem lēmumiem. Ja APL normas tiks piemērotas visiem lēmumiem, kurus pieņem pašvaldības, tiks nelietderīgi izlietots pašvaldības darbinieku darba laiks un apdraudēta a/a kvalitāte.
2. Jāpārskata pastāvošais funkciju sadalījums starp pašvaldības institūcijām. Normatīvo aktu ietvaros jānodod tiesības veikt lietas materiālu izpēti un tiesības izdot a/a dažādām pašvaldības institūcijām. Domei/padomei atstājot tikai a/a atkārtotu izskatīšanu (pie apstrīdētiem a/a) vai tādu a/a izdošanu, kuriem ir svarīga nozīme pašvaldības darbā, vai to izdošanu nevar deleģēt citām pašvaldības institūcijām.
3. Jānodrošina kvalitatīva a/a sagatavošana, ja a/a jāpieņem domes/padomes sēdē (ja nav iespējams šo funkciju deleģēt (normatīvie akti aizliedz) vai nav pašvaldības institūcijas, kurai šo funkciju deleģēt). Uz domes/padomes sēdi a/a projektam vajadzētu būt sagatavotam ar visām tajā

ietveramajām sastāvdaļām – pamatojumu, norādēm uz tiesību normām, uzklausiem dalībnieku viedokļiem utt.

4. Jāapzina visi tie pašvaldību izdotie noteikumi, kuri nav izdoti saistošo noteikumu formā, bet tiek piemēroti attiecībā uz privātpersonām. Normatīvo aktu ietvaros un noteiktajā kārtībā jāpārveido pašvaldības izdotie noteikumi par saistošajiem noteikumiem, jo citādi tiem nav ārēja tiesību normatīvā akta spēks un atsauce uz tiem ir tikai informatīva.
5. Ir jāizstrādā dažādi tipveida a/a paraugi, kurus varētu lietot ikviena pašvaldības amatpersona vai darbinieks (sagatavojot a/a).

B) Ieteikumi grozījumiem likumā “Par pašvaldībām”:

1. Likumdevējam jāveic būtiskas izmaiņas spēkā esošajā normatīvajā aktā, kas regulē pašvaldības darbu. Pētījumā konstatētās problēmas norāda, ka jānodala pašvaldības politiskā vadība no administratīvās vadības. Pētījums norāda, ka ir problemātiski pieņemt visus a/a pašvaldības domes vai padomes sēžu laikā, tāpēc lietderīgāk un labāk šo funkciju būtu jāuztic domes/padomes administratīvajiem darbiniekiem – amatpersonām, kuras atbild par konkrēto jomu/nozari. Dome vai padome var izdot a/a tikai svarīgos gadījumos (piemēram, sabiedrībai nozīmīgos jautājumos), vai tā var būt kā augstākā iestāde, kas izskata visus apstrīdētos a/a.
2. Ja netiek veiktas lielas un būtiskas izmaiņas pašvaldību darbības regulējumā, tad jāveic minimālie uzlabojumi spēkā esošā likumā “Par pašvaldībām”, saskaņojot to ar APL un tajā ietvertajām prasībām.
 - 2.1. Jāizmaina likuma “Par pašvaldībām” 21. panta 15) un 16) punkti un 43. pants, kuri nosaka iespēju pašvaldībām tikai likumā minētos gadījumos izdot saistošos noteikumus. Likumā būtu jāparedz iespēja pašvaldībām izdot saistošos noteikumus par jebkādiem jautājumiem, kurus tieši neregulē citi normatīvie akti.
 - 2.2. Jānosaka, ka pašvaldības budžets tiek pieņemts kā saistošie noteikumi. Analīzes veikšanas gaitā konstatējām, ka bieži personas lūgums netiek apmierināts viena iemesla dēļ – pašvaldību budžets un tajā minētās prioritātes nesakrīt ar

personas lūgumā minētām. Ja turpināsies līdzšinējā prakse un pašvaldības budžets nebūs ārējais normatīvais akts, atsauce uz to būs tikai informatīvs raksturs. Tipiskākie piemēri, kurus novērojām analīzes veikšanas gaitā, ir dažādie finansējuma atteikumi šādām aktivitātēm – finansējuma pieprasījums skolēnu ekskursijas apmaksai, finansējuma pieprasījums deju kostīmu apmaksai vietējam deju kolektīvam utt. Bieži pašvaldības budžetā nav paredzēts finansējums šādām aktivitātēm vai lietām, bet atsauce uz budžetu, kurš nav ārējais normatīvais akts, var radīt situācijas, kurās tiesa atzīs šādu a/a par spēkā neesošu⁵⁴.

- 2.3. Jāpapildina likuma "Par pašvaldībām" 37. pants, kurš nosaka protokolā ierakstāmās ziņas, un jāsaskaņo šis pants ar APL prasībām attiecībā uz a/a izdošanu. Līdz šim esošais 37. pants neietver daudz būtisku sastāvdaļu, ko nosaka APL (piemēram, pamatojums, atsauce uz tiesību normām, pārsūdzēšanas klauzula utt.).
- 2.4. Jāsaskaņo likuma "Par pašvaldībām" 42. panta 2. teikums ar APL prasībām attiecībā uz personas tiesībām prasīt atlīdzinājumu gan par zaudējumiem, gan par personisko un morālo kaitējumu, kas nodarīti ar a/a vai faktisko rīcību.
- 2.5. Jāizmaina likuma "Par pašvaldībām" 47. pants, kurš nosaka lēmuma spēkā stāšanos un paziņošanas kārtību, saskaņot to ar APL 70. panta prasībām. Jo saskaņā ar APL lēmums stājas spēkā, kad tas paziņots adresātam.

⁵⁴Saskaņā ar APL 74. panta (1) daļas 3) apakšpunktu adresātam nelabvēlīgs a/a bez atsaucē uz tiesību normām ir spēkā neesošs.

Pielikums nr.1

SAULES PILSĒTAS DOME
Adrese, citi rekvizīti

Jānim Bērziņam

Saules pilsēta, Mākoņu iela 14-16

2004. gada 26. jūlijs

Par būvniecības ieceres noraidīšanu

1. Saules pilsētas dome 2004. gada 5. aprīlī saņēma Jūsu iesniegumu ar lūgumu atļaut uzsākt kafejnīcas būvniecību Saules pilsētas Ziedu laukumā.
2. Izvērtējot faktiskos apstākļus, Saules pilsētas dome konstatēja, ka būvniecības iecere atbilst Saules pilsētas teritorijas plānojumam.
3. Ņemot vērā, ka iecerētā būvniecība paredzēta publiskā lietošanā esošā teritorijā, dome, pamatojoties uz:
 - 3.1. Būvniecības likuma 12. panta pirmās daļas 4. punktu, kurš nosaka, ka pašvaldībai, pirms tā pieņem lēmumu par būvniecību, jānodrošina paredzētās būvniecības publiska apspriešana, ja apbūve paredzēta publiskā lietošanā esošā teritorijā;
 - 3.2. Ministru kabineta 1997. gada 2. septembra noteikumu Nr.309 „Būvniecības publiskās apspriešanas noteikumi” 6. punktu, kurš nosaka, ka būvniecības ierosinātājs par saviem līdzekļiem sagatavo būvniecības publiskajai apspriešanai nepieciešamos apskates materiālus un informāciju;
 - 3.3. Saules pilsētas domes 2004. gada 12. jūnija saistošo noteikumu Nr.13 „Saules pilsētas teritorijas plānojums”(prot. Nr.13, 13. &) saistošās daļas 14. punktu, kurš nosaka, ka ____ –
4. 2004. gada 9. aprīļa sēdē pieņēma lēmumu Jūsu ierosināto būvniecības ieceri nodot publiskajai apspriešanai. Par šo lēmumu un ar to saistītajiem Jūsu pienākumiem Jūs tikāt informēts ar 2004. gada 10. aprīļa būvvaldes vēstuli Nr.555/V14.

5. Visus nepieciešamos materiālus no Jums saņēmām 2004. gada 20. maijā, un publiskā apspriešana pēc papildu materiālu sagatavošanas un izziņošanas sākās 15. jūnijā.
6. Apspriešanas laikā tika saņemtas atsauksmes un priekšlikumi, kuros pausti šādi viedokļi:
 - 6.1 kafejnīcas būve traucēs tuvējo namu iedzīvotāju dzīvi;
 - 6.2. kafejnīcas būve piesaistītu pilsētas izklaides industriju un līdz ar to – vairāk tūristu;
 - 6.3. kafejnīcas būve samazinātu pilsētas zaļo zonu, traucētu aplūkot blakus esošos kultūras pieminekļus.
7. Apspriešanas laikā rakstiski tika aptaujāti arī Ziedu laukumam blakus esošo divu savrupmāju īpašnieki V.Kļaviņš un I.Stalidzāne, kuri norādīja, ka kafejnīcas atrašanās Ziedu laukumā traucēs iedzīvotāju mierīgo dzīvi šajā teritorijā, jo blakus Ziedu laukumam atrodas divu personu savrupmājas.
8. Apspriešanas laikā tika lūgts Saules pilsētas kultūras komitejas viedoklis par Ziedu laukuma kultūrvēsturisko nozīmību. 2004. gada 10. jūlijā komiteja sniedza informāciju, ka Ziedu laukumā nesen tika veikti arheoloģiskie izrakumi un tika atrakti Saules pilsētas pils senie nocietinājumi. Veicot apbūvi šajā laukumā, varētu tikt traucēta šo izrakumu apsekošana un liegta iespēja iedzīvotājiem un tūristiem apskatīt šo unikālo veidojumu. Par šiem atradumiem jau ir informēta Pasaules Arheoloģijas organizācija, kas piešķirusi finansējumu nocietinājuma atjaunošanai.
9. 2004. gada 26. jūlijā domes sēdē notika debates un publiskās apspriešanas laikā iesniegto atsauksmju, priekšlikumu un atzinumu izvērtēšana. Tika uzklauti klātesošo personu viedokļi. To saturs atbilda publiskās apspriešanas laikā saņemto priekšlikumu saturam. Dome uzklautāja Jūsu viedokli, ka Ziedu laukums ir viens no iecienītākajiem laukumiem pilsētā un vasaras periodā to apmeklē daudz tūristu, ka laukumu papildinātu kafejnīca ar iespēju iedzert tasi kafijas.
10. Dome konstatēja dažādu viedokļu atšķirības un izvērtēja kafejnīcas būvniecības ietekmi uz Saules pilsētas vidi, tautsaimniecību un iedzīvotāju dzīves apstākļiem. Pastāvot dažādiem pretrunīgiem viedokļiem, dome kā izšķirošo atzīst

nepieciešamību izvairīties no unikālas pilsētvides ainavas neatgriezeniskas izmaiņšanas. Atrakto Saules pilsētas pils seno nocietinājumu atjaunošana ir vienreizēja iespēja saglabāt un nostiprināt Saules pilsētas unikālo kultūrvēsturisko mantojumu, turklāt tādejādi tiktu piesaistīts starptautisku organizāciju (piemēram, Pasaules Arheoloģijas organizācijas) finansējums.

11. Tā kā kafējnīcas būve traucētu izrakumu veikšanu un nocietinājumu atjaunošanu, pamatojoties uz:
 - 11.1. Būvniecības likuma 7. panta pirmās daļas 1. punktu, kurš nosaka, ka pašvaldības kompetencē ir izstrādāt un apstiprināt savas administratīvās teritorijas plānojumu, detālos plānojumus un to sastāvā esošos apbūves noteikumus, kas ir obligāti visiem būvniecības dalībniekiem un attiecas uz visu veidu būvēm vietējās pašvaldības administratīvajā teritorijā, kā arī kontrolēt un nodrošināt to izpildi;
 - 11.2. Būvniecības likuma 12. panta pirmās daļas 4. punktu, kurš nosaka, ka pašvaldībai, pirms tā pieņem lēmumu par būvniecību, jānodrošina paredzētās būvniecības publiska apspriešana, ja apbūve paredzēta publiskā lietošanā esošā teritorijā;
 - 11.3. Būvniecības likuma 11. panta trešo daļu, kurš nosaka, ka pašvaldība var neatļaut apbūvi, ņemot vērā būvniecības publiskās apspriešanas rezultātus.
12. Saules pilsētas dome nolēma – noraidīt kafējnīcas būvniecības ieceri.
13. Lēmums ir pārsūdzams Administratīvajā rajona tiesā, Antonijas ielā 6, Rīga, LV 1010 viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Domes priekšsēdētājs _____ /paraksts/
Vārds, uzvārds

Paraugš nr.2

A/a par pabalstu piešķiršanu, ko izdod pašvaldību Sociālo lietu komisija

SAULES PILSĒTAS DOME

Sociālo jautājumu komisija

Adrese, citi rekvizīti

SĒDES PROTOKOLA IZRAKSTS

Saules pilsētā Nr.____ 2004. gada 12. maijā

____ §

Par pabalsta piešķiršanu

1. Saules pilsētas dome 2004. gada 12. maijā izskatīja Eleonoras K. 2004. gada 24. aprīļa iesniegumu ar lūgumu piešķirt vienreizēju materiālo pabalstu malkas iegādei, kopā Ls. 50.
2. Izvērtējot Saules pilsētas domes rīcībā esošo informāciju, kā arī ar lietu saistītos apstākļus un, pamatojoties uz Saules pilsētas domes saistošajiem noteikumiem Nr.4 (pieņemti 2003. gada 1. maijā, protokols Nr.14) "Par pabalstu piešķiršanu"⁵⁶ –
3. Saules pilsētas dome, atklāti balsojot „par” – ____ balsis, „pret” – ____ balsis, „atturas” – ____ balsis, nolēma: **piešķirt vienreizējo materiālo pabalstu Eleonora K. malkas iegādei Ls 40 apmērā.**
4. Pieņemtā lēmuma izvērsts skaidrojums pievienots pielikumā Nr.1 uz ____ lapām.

Sēdes vadītājs _____

Izraksts pareizs _____

Saules pilsētas domes lietvede (sekretāre) _____ (zīmogs)

____ xx. yy. zzzz.

⁵⁶Saskaņā ar spēkā esošajām tiesību normām šādus saistošos noteikumus pašvaldības dome (padome) nedrīkst izdot. Ir iesniegti grozījumi normatīvajos aktos, kas iespējams ļaus šādus saistošos noteikumus pašvaldības domei (padomei) turpmāk pieņemt.

Pielikums nr.1

SAULES PILSĒTAS DOME

Adrese, citi rekvizīti

Eleonorai Kalniņas kundzei

Saules pilsēta, Mākoņu iela 14–16

Par pabalsta piešķiršanu

Saules pilsētas dome 2004. gada 12. maijā izskatīja Eleonoras K. 2004. gada 24. aprīļa iesniegumu ar lūgumu piešķirt vienreizēju materiālo pabalstu malkas iegādei, kopā Ls 50.

Saules pilsētas domes Sociālā dienesta atbildīgā amatpersona Solvita K. 2004. gada 30. aprīlī tikās ar Eleonoru K. un noskaidroja, ka Eleonora K. dzīvo mājā, kas apsildāma ar malku, un malkas šķūnī malka ir tik daudz, lai pietiktu vienai nedēļai.

Tāpat Sociālā dienesta atbildīgā amatpersona Solvita K. apsekoja šādus faktiskos apstākļus:

1. Eleonora K. ir pensionāre, kuras pensijas lielums mēnesī ir Ls 49.00, ko apstiprina izziņa Nr.34 (2004. gada 30. maijā) no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras;
2. dzīvoklī ir pierakstīta tikai Eleonora K., ko apstiprina izziņa Nr.65/90 no Saules pilsētas namu pārvaldes;
3. mājā, kurā dzīvo pensionāre, ir tikai malkas apkure;
4. Eleonorai K. nav neviena bērna un cita apgādnieka, ko rakstiski ir apliecinājuši kaimiņi (iesniegums Nr.23/VP-98, kas saņemts 2004. gada 1. jūnijā).

Jāņem vērā, ka gaisa temperatūra vēl joprojām ir tikai +8 grādi.

Eleonora K. 2004. gada 30. aprīlī tika informēta, ka Saules pilsētas dome saistošajos noteikumos Nr.4 (pieņemti 2003. gada 1. maijā, protokols Nr.14) "Par pabalstu piešķiršanu" ir noteikusi, ka Saules pilsēta sniedz vienreizējo materiālo pabalstu saviem vientuļajiem maznodrošinātajiem pensionāriem tikai Ls 40 gadā. Šo informēšanas faktu apliecina Eleonoras K. paraksts uz klātpievienotā dokumenta.

Nemot vērā Eleonoras K. dzīves apstākļus un to, ka pensionāre ir vientuļa un tai nav apgādnieku vai citas personas, kas varētu rūpēties par viņu, kā arī to, ka malkas apkure ir tikai vienīgais

apkures līdzeklis Eleonoras K. dzīves vietā,

Saules pilsētas dome nolemj:

Piešķirt vienreizējo materiālo pabalstu malkas iegādei Ls 40 apmērā.

Lēmums ir pārsūdzams Administratīvajā rajona tiesā, Antonijas ielā 6, Rīga, LV 1010 viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Domes priekšsēdētājs _____ (paraksts)

_____ vārds, uzvārds

Paraugs nr.3

A/a par administratīvā soda uzlikšanu

(_____) PILSĒTAS DOME

Administratīvā komisija

Adrese, citi rekvizīti

Lēmums D ____ Nr. ____

administratīvā pārkāpuma lietā

_____ 2004. gada ____ . _____

(_____) pilsētas administratīvā komisija izskatījusi šādas administratīvā pārkāpuma lietas materiālus

(īsi, par ko ir lieta, piemēram, alkoholisko dzērienu pārdošana nepilngadīgām personām u.tml.)

un konstatēja, ka:

1. Ziņas par personu, uz kuru attiecas izskatāmā lieta:

____ fiziska persona ____ juridiska persona

Vārds, uzvārds/nosaukums _____

Personas kods/reg. Nr. _____ - _____

Dzīvesvietas/juridiskā adrese _____

Darba vieta, amats vai nodarbošanās _____

Juridiskās personas pārstāvis _____

(vārds, uzvārds, personas kods, pilnvarojums) _____

2. Ziņas par administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem (pielikumā):

2004. g. ____ . _____ protokols Nr.____,

2004. g. ____ . _____ paskaidrojums,

(vārds, uzvārds)

2004. g. ____ . _____ iesniegums, kurā teikts, ka

(vārds, uzvārds)

3. Faktu konstatējums _____
(lietas izskatīšanā konstatēto apstākļu izklāsts, pārkāpuma izdarīšanas datums, laiks, vieta, kur un kas izdarījis pārkāpumu un kā tas konkrēti izpaudās)

4. Procesa dalībnieka paskaidrojumi:

4. 1. Personas, uz kuru attiecas lieta, paskaidrojumi:

(ar nodomu: persona ir/nav apzinājusies administratīvo pārkāpumu, paredzējusi sekas, vēlējusies/ apzināti pieļāvusi seku iestāšanos; aiz neuzmanības: (nav) paredzējusi seku iestāšanās iespēju, vieglprātīgi paļāvusies, vajadzēja un tā varēja paredzēt iestāšanās sekas)

4. 2. Trešo personu liecības (ja tādas ir):

5. Cita informācija _____

(maznodrošināta persona, citi vērā ņemami faktori, kas var ietekmēt lēmuma saturu un soda apjomu)

6. Administratīvā komisija, ņemot vērā iepriekš minēto, atklāti balsojot ar ___ balsīm par, pret ___, NOLEMJ:

pamatojoties uz Administratīvo pārkāpumu kodeksa ___ panta ___ daļu, kurš paredz administratīvo atbildību par _____

_____ vai _____ gada _____ (___) pilsētas Domes saistošo noteikumu "Noteikumi, par kuru pārkāpšanu paredzēta administratīvā atbildība" (izdoti saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 43. p. , kas nosaka,

ka tikai vietējā pašvaldība var pieņemt saistošus noteikumus un noteikt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu) punkta __. daļu __. , kurš paredz administratīvo atbildību par _____

pieņemot:

(administratīvā pārkāpuma izdarītāja vārds, uzvārds/nosaukums)

naudas sodu Ls _____ (_____) apmērā.

Naudas sodu iemaksāt 10 dienu laikā no lēmuma par administratīvā soda spēkā stāšanās brīža (____) pilsētas Domes norēķinu kontā. (____) pilsētas Dome. Reģ. Nr. _____, konta Nr. _____, kods _____. Naudas soda nesamaksāšanas gadījumā tas tiks ieturēts no darba algas vai tiks piedzīts likumdošanā noteiktajā kārtībā.

7. Šo lēmumu var pārsūdzēt viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas Administratīvajā rajona tiesā (Rīgā, Antonijas ielā 6, LV-1010), iesniedzot pieteikumu.

Administratīvās komisijas priekšsēdētājs _____ / _____ /

Sekretāre _____ / _____ /

Lēmumu saņēmu, par naudas soda nomaksu esmu brīdināts.

2004. gada ____ . _____

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Paraugš nr.4

Izdrukāts no http://www.raplm.gov.lv/latviski/dokumenti_adm_akta_paraugi.htm

Izstrādātājs – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija

PILSĒTAS (NOVADA) DOME

PAGASTA PADOME

SĒDES PROTOKOLA IZRAKSTS

_____ pilsētā (novadā, pagastā) Nr. _____ 2004. gada _____

_____ §

Par _____ .

1. Pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)) ir izskatījusi Andra Bērziņa (dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu) iesniegumu par _____ .
2. Izvērtējot pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) rīcībā esošo informāciju, kā arī ar lietu saistītos apstākļus un, pamatojoties uz likuma „XXX” panta _____ daļas _____ punktu, kā arī Ministru kabineta _____ . gada _____ . mēneša noteikumu Nr _____ „XXXX” _____ punktu, pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)), atklāti balsojot „par” – _____ balsis, „pret” – _____ balsis, „atturas” – _____ balsis, nolēma: adresātam uzliktais tiesiskais pienākums (noteikta rīcība vai noteiktas rīcības aizliegums) vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības.
3. Pieņemtā lēmuma izvērsts skaidrojums pievienots pielikumā Nr.1 uz _____ lapām.

Sēdes vadītājs _____

Izraksts pareizs

_____ pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes))

lietvede (sekretāre) (zīmogs)

_____ xx. yy. zzzz. _____

Pielikums nr.1⁵⁷

Izdrukāts no http://www.raplm.gov.lv/latviski/dokumenti_adm_akta_paraugi.htm

Izstrādātājs – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija

2004. gada 11. marta pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) lēmumam Nr.1 (prot. Nr.1)

1. Pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)) izskatījusi Andra Bērziņa (dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu) 2004. gada 4. martā atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 78. panta pirmajai daļai iesniegto pārdošanas akta norakstu par nekustamā īpašuma xx pilsētā, yy ielā z (kadastra numurs Nr.01 00 – 345 – 2345) atsavināšanu par summu 1000 lati.
2. Informācijas sniegšanai Andris Bērziņš 2004. gada 8. martā tika uzaicināts uz Finanšu komitejas sēdi, kurā viņš norādīja, ka ir vērsies pie pašvaldības, lai izpildītu likuma formālās prasības un nekustamā īpašuma pircējs ir viņam tuvs radnieks.
3. Izvērtējot pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) rīcībā esošo informāciju (xxx) un ar lietu saistītos apstākļus (xxx), tika konstatēts:
 - 3.1. atsavināmais nekustamais īpašums atrodas teritorijā, kas pašvaldības teritorijas plānojumā perspektīvā paredzēts kā apbūves teritorija;
 - 3.2. pārdošanas aktā norādītā summa ir atbilstoša pašvaldības budžetā atvēlētajiem finanšu līdzekļiem, lai iegādātos nekustamo īpašumu jaunu dzīvojamo māju būvniecībai.
4. Ņemot vērā minēto un saskaņā ar likuma „Par pašvaldībām” 21. panta 18. punktu, kurā noteikts, ka tikai vietējās pašvaldības dome var lemt par pirkuma tiesību izmantošanu uz attiecīgajā administratīvajā teritorijā pārdodamo nekustamo īpašumu, un šā likuma 78. panta pirmo daļu, kurā noteikts, ka vietējām pašvaldībām ir pirkuma tiesības, ja pašvaldības administratīvajā teritorijā tiek atsavināts nekustamais īpašums un tas nepieciešams, lai pildītu likumā noteiktās pašvaldību funkcijas, lai pildītu minētā likuma 15. panta 9. punktā

⁵⁷Lēmuma pielikumā pievienotā informācija satur visas Administratīvā procesa likuma 67. pantā rakstveida administratīvam aktam noteiktās sastāvdaļas.

noteikto pastāvīgo funkciju – sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumū risināšanā, pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)), atklāti balsojot „par” – ___ balsis, „pret” – ___ balsis, „atturas” – ___ balsis⁵⁸, nolēma:

- 4.1. izmantot pirmpirkuma tiesības nekustamā īpašuma xx pilsētā, yy ielā z (kadastra numurs Nr.01 00 – 345 – 2345) iegādei;
- 4.2. atbilstoši Ministru kabineta 1994. gada 7. jūnija noteikumu Nr.110 “Par kārtību, kādā pilsētu un pagastu pašvaldības izmanto nekustamā īpašuma pirmpirkuma tiesības” 3. punktam nosūtīt šī lēmuma norakstu Andrim Bērziņam un Zemesgrāmatu nodaļai.
5. Šo lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā (Rīga, Antonijas iela 6, LV – 1010) viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

Sēdes vadītājs _____

⁵⁸Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 70. pantam administratīvie akti tiek pieņemti ar vārdisku balsojumu, tāpēc administratīvajā aktā jānorāda, kurš un kā ir balsojis.

Paraugš nr.5

Izdrukāts no http://www.raplm.gov.lv/latviski/dokumenti_adm_akta_paraugi.htm

Izstrādātājs – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija

PILSĒTAS (NOVADA) DOME

PAGASTA PADOME

SĒDES PROTOKOLA IZRAKSTS

_____ pilsētā (novadā, pagastā) Nr. _____ 2004. gada _____

_____ §

Par _____ .

1. Pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)) ir izskatījusi Andra Bērziņa (dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu) iesniegumu par _____
2. Izvērtējot pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) rīcībā esošo informāciju, kā arī ar lietu saistītos apstākļus un, pamatojoties uz likuma „XXX” panta _____ daļas _____ punktu, kā arī Ministru kabineta _____ . gada _____ . mēneša noteikumu Nr _____ „XXXX” _____ punktu, pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)), atklāti balsojot „par” – _____ balsis, „pret” – _____ balsis, „atturas” – balsis, nolēma: adresātam uzliktais tiesiskais pienākums (noteikta rīcība vai noteiktas rīcības aizliegums) vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības.
3. Pieņemtā lēmuma izvērstis skaidrojums pievienots pielikumā Nr.1 uz _____ lapām.

Sēdes vadītājs _____

Izraksts pareizs

_____ pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes))

lietvede (sekretāre) _____ (zīmogs)

_____ xx. yy. zzzz.

Pielikums nr.1

Izdrukāts no http://www.raplm.gov.lv/latviski/dokumenti_adm_akta_paraugi.htm

Izstrādātājs – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija

2004. gada 11. marta pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) lēmumam Nr.1 (prot. Nr.1)

1. Pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)) izskatījusi Andra Bērziņa (*dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu*) 2004. gada 10. februāra iesniegumu ar lūgumu piešķirt pastāvīgā lietošanā zemes gabalu (*kadastra numurs, platība, atrašanās vieta*).
2. Izvērtējot pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) rīcībā esošo informāciju (xxx) un ar lietu saistītos apstākļus (xxx), tika konstatēts:
 - 2.1. Andra Bērziņa iesniegumā norādītais zemes gabals ar pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) (*gads, datums, mēnesis*) lēmumu (___ § ___ p. vai nr ___) ir piešķirts pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju citai personai – Jānim Kalniņam (*dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu*);
 - 2.2. Andra Bērziņa iesniegumam pievienota pie zvērīnātas notāres Annas Vannas (*gads, datums, mēnesis*) apliecināta vienošanās, ar kuru Andris Bērziņš nodod zemes gabala (*kadastra numurs, platība, atrašanās vieta*) lietošanas tiesības Jānim Kalniņam;
 - 2.3. saskaņā ar pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) (*iestādes vai amatpersonas*) (*gads, datums, mēnesis*) Apsekošanas aktu Nr.xxx uz zemes gabala (*kadastra numurs, platība, atrašanās vieta*) atrodas nepabeigta divstāvu jaunbūve (apbūves laukums apmēram ___ m²);
 - 2.4. lai noskaidrotu vai augstāk minētā jaunbūve pieder Andrim Bērziņam, pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)) (*gads, datums, mēnesis*) nosūtīja ierakstītu vēstuli (pasta sūtījums Nr.xxx) Andrim Bērziņam ar lūgumu līdz (*gads, datums, mēnesis*) iesniegt īpašuma tiesības uz jaunbūvi apliecināšus dokumentus. Minētajā termiņā no Andra Bērziņa tika saņemta vēstule (reģ. Nr.xxx), kurā viņš norāda, ka viņam ir vajadzīga

tikai zeme un, vienojoties ar Jāni Kalniņu, jaunbūve palikšot Jāņa Kalniņa īpašums.

3. Ņemot vērā augstāk minēto un to, ka likuma "Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" 14. panta trešā daļa nosaka, ja uz zemes ir uzceltas dzīvojamās ēkas, ēkas uzņēmējdarbības veikšanai vai citas būves, zemes lietošanas tiesības var pāriet tikai personām, kuras mantošanas vai atsavināšanas rezultātā ir ieguvušas īpašumā šīs ēkas vai būves, bet likuma 20. panta ceturtnā daļa nosaka, ka pašvaldību institūcijas var pieņemt lēmumu par atteikumu piešķirt zemi lietošanā, ja zemes piešķiršanu nepieļauj Latvijas Republikas likumi, pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)), atklāti balsojot „par” – ___ balsis, „pret” – ___ balsis, „atturas” – balsis⁵⁹, nolēma:

– atteikt piešķirt pastāvīgā lietošanā ar lietošanas tiesību pāreju citām personām lietošanā zemes gabalu (*kadastra numurs, platība, atrašanās vieta*) Andrim Bērziņam (*dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu*).

4. Šo lēmumu var pārsūdzēt **Administratīvajā rajona** tiesā (Rīga, Antonijas iela 6, LV – 1010) viena mēneša laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

⁵⁹Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 70. pantam administratīvie akti tiek pieņemti ar vārdisku balsojumu, tāpēc administratīvajā aktā jānorāda, kurš un kā ir balsojis.

Paraugš nr.6

Izdrukāts no http://www.raplm.gov.lv/latviski/dokumenti_adm_akta_paraugi.html

Izstrādātājs – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija

PILSĒTAS (NOVADA) DOME

PAGASTA PADOME

SĒDES PROTOKOLA IZRAKSTS

_____ pilsētā (novadā, pagastā) Nr. _____ 2004. gada _____

_____ . §

Par _____.

1. Pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)) ir izskatījusi Andra Bērziņa (dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu) iesniegumu par pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai.
2. Izvērtējot pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes)) rīcībā esošo informāciju:
 - 1) ar pilsētas (novada) domes (pagasta padomes) Sociālā dienesta (datums, mēnesis, gads) lēmumu nr. _____ Andrim Bērziņam piešķirts trūcīgas personas statuss;
 - 2) ar Andri Bērziņu (datums, mēnesis, gads) noslēgta vienošanās par pabalsta garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai saņēmēju līdzdarbības pienākumiem,

kā arī, pamatojoties uz Sociālo pakalpojuma un sociālās palīdzības likuma 35. panta pirmās daļas un Ministru kabineta 2003. gada 6. marta noteikumu Nr.96 "Kārtība, kādā piešķirams, aprēķināms un izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai" 7. un 8. punktu, pilsētas (novada) dome (pagasta (padome)), atklāti balsojot „par” – ___ balsis, „pret” – ___ balsis, „atturas” – ___ balsis, nolēma: piešķirt Andrim Bērziņam pabalstu garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai Ls ___ apmērā no (datums, mēnesis, gads) līdz (datums, mēnesis, gads).

Sēdes vadītājs _____

Izraksts pareizs _____ pilsētas (novada) domes (pagasta (padomes))

lietvede (sekretāre) (zīmogs) _____ xx. yy. zzzz. _____

Izraksts no normatīvajiem aktiem

Vissvarīgākās un pētījumā vairākkārtīgi pieminētās APL normas

1. pants. Likumā lietotie termini

- (3) **Administratīvais akts** ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Administratīvais akts ir arī lēmums par iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā, kā arī iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu institūciju vai īpaši pakļautu personu, nav administratīvais akts. Administratīvais akts nav arī Saeimas, Valsts prezidenta, Ministru kabineta un pašvaldības domes (padomes) politiskie lēmumi (politiskie paziņojumi, deklarācijas, aicinājumi, paziņojumi par amatpersonu ievēlēšanu u.tml.), kā arī kriminālprocesuālie lēmumi un tiesu nolēmumi.
- (5) **Ārējais normatīvais akts** ir Satversme, likumi, Ministru kabineta noteikumi un pašvaldību saistošie noteikumi, kā arī starptautiskie līgumi.
- (6) **Iekšējais normatīvais akts** ir tiesību akts, kuru publisko tiesību subjekts izdevis ar mērķi noteikt savas vai sev padotas institūcijas iekšējās darbības kārtību vai izskaidrot kāda ārējā normatīvā akta piemērošanas kārtību savā darbības jomā (instrukcija, ieteikumi, nolikums u.c.).

64. pants. Administratīvā akta izdošanas termiņš

- (1) Ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu vai lietas izbeigšanu viena mēneša laikā no iesnieguma iesniegšanas dienas, ja normatīvajā aktā nav noteikts īsāks termiņš.
- (2) Ja objektīvu iemeslu dēļ viena mēneša termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem

mēnešiem no iesnieguma iesniegšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam. Ja nepieciešama ilgstoša faktu konstatācija, lēmuma pieņemšanas termiņu ministrijas valsts sekretārs vai pašvaldības administrācijas vadītājs, bet, ja iestāde neatrodas Ministru kabineta padotībā, – iestādes vadītājs ar motivētu lēmumu var pagarināt līdz gadam, par to paziņojot iesniedzējam. Lēmumu par termiņa pagarināšanu var apstrīdēt un pārsūdzēt. Tiesas lēmums nav pārsūdzams.

- (3) Steidzamos gadījumos iesniedzējs var griezties iestādē ar motivētu iesniegumu, lūdzot izdot administratīvo aktu saīsinātā termiņā. Iestāde šādu iesniegumu nekavējoties izskata un pieņem rakstveida lēmumu. Atteikuma gadījumā lēmumu nekavējoties paziņo iesniedzējam. Šo lēmumu var apstrīdēt un pārsūdzēt. Tiesas lēmums nav pārsūdzams.

65. pants. Apsvērumi, pieņemot lēmumu par administratīvā akta izdošanu un nosakot tā saturu

- (1) Ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka izdodams konkrēta satura administratīvais akts (obligātais administratīvais akts), iestāde izdod šādu administratīvo aktu.
- (2) Ja piemērojamā tiesību norma ļauj iestādei izlemt, vai administratīvo aktu izdot vai neizdot, bet izdošanas gadījumā nosaka konkrētu tā saturu (izdošanas izvēles administratīvais akts), iestāde atbild par izdošanas lietderību. Ja iestāde secina, ka administratīvais akts ir izdodams, tā izdod tāda satura administratīvo aktu, kāds paredzēts piemērojamā tiesību normā. Ja iestāde secina, ka administratīvā akta izdošana nav lietderīga, tā lietu izbeidz.
- (3) Ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka administratīvais akts izdodams, bet nav noteikts tā konkrētais saturs (satura izvēles administratīvais akts), iestāde izdod šo aktu, ievērojot piemērojamā tiesību normā noteiktos ietvarus, un šajos ietvaros, pamatojamās uz lietderības apsvērumiem, nosaka administratīvā akta saturu.
- (4) Ja piemērojamā tiesību norma ļauj iestādei izlemt, vai administratīvo aktu izdot vai neizdot, bet izdošanas gadījumā nenosaka konkrētu tā saturu (brīvais administratīvais akts), iestāde vispirms atbild par izdošanas lietderību. Ja iestāde secina,

ka administratīvais akts ir izdodams, tā izdod šo aktu, ievērojot piemērojamā tiesību normā noteiktos ietvarus, un šajos ietvaros, pamatojamās uz lietderības apsvērumiem, nosaka administratīvā akta saturu. Ja iestāde secina, ka administratīvā akta izdošana nav lietderīga, tā lietu izbeidz.

67. pants. Administratīvā akta forma un sastāvdaļas

- (1) Administratīvo aktu izdod rakstveidā, izņemot šā likuma 69. pantā minētos gadījumus.
- (2) Rakstveidā izdots administratīvais akts satur šādas sastāvdaļas:
 - 1) iestādes nosaukums un adrese;
 - 2) adresāts (fiziskajai personai – vārds, uzvārds, dzīvesvieta vai citas ziņas, kas palīdz identificēt personu; juridiskajai personai – nosaukums, adrese, reģistrācijas numurs);
 - 3) iesniedzēja prasījums, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata;
 - 4) administratīvā procesa dalībnieku viedokļi un argumenti, ja tādi ir izteikti;
 - 5) faktu konstatējums;
 - 6) administratīvā akta pamatojums, it sevišķi ietverot lietderības apsvērumus (65. un 66. pants);
 - 7) atsevišķs piemēroto tiesību normu uzskaitījums (norādot arī normatīvā akta pantu, tā daļu, punktu vai apakšpunktu);
 - 8) adresātam uzliktais tiesiskais pienākums (noteikta rīcība vai noteiktas rīcības aizliegums) vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības;
 - 9) norāde, kur un kādā termiņā šo administratīvo aktu var apstrīdēt vai pārsūdzēt.
- (3) Administratīvā akta faktu konstatējuma daļā norāda pierādījumus, uz kuriem pamatoti secinājumi, un argumentus, uz kuru pamata pierādījumi noraidīti.
- (4) Iestāde administratīvo aktu pamato ar Satversmi, likumiem,

Ministru kabineta noteikumiem vai pašvaldību saistošajiem noteikumiem, starptautisko tiesību vai Eiropas Savienības (Kopien) normām, kā arī vispārējiem tiesību principiem, piemēram, pamatojumā norāda attiecīgā ārējā normatīvā akta pantu, tā daļu, punktu vai apakšpunktu.

- (5) Administratīvā akta pamatojumā iestāde var izmantot argumentus, kas izteikti publicētos tiesas spriedumos un juridiskajā literatūrā, kā arī citā speciālajā literatūrā.
- (6) Iestāde nedrīkst pamatot administratīvo aktu ar iekšējo normatīvo aktu. Ja iestāde ir piemērojusi iekšējo normatīvo aktu, to administratīvā akta pamatojumā min, norādot iekšējā normatīvā akta izdevēju, izdošanas datumu, nosaukumu un piemēroto tiesību normu. Šai norādei ir informatīvs raksturs.
- (7) Ja iestāde pilnībā apmierina iesniedzēja prasījumu un citi administratīvā procesa dalībnieki nav izteikuši atšķirīgu viedokli, šā panta otrās daļas 4., 6. un 9. punktā minētās ziņas nav nepieciešamas.

70. pants. Administratīvā akta paziņošana un spēkā esamība

- (1) Ja ārējā normatīvajā aktā vai pašā administratīvajā aktā nav noteikts citādi, administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam. Veids, kādā administratīvo aktu paziņo adresātam – rakstveidā, mutvārdos vai citādi –, neietekmē tā stāšanos spēkā.
- (2) Ja rakstveida administratīvo aktu sūta pa pastu, uzskatāms, ka administratīvais akts adresātam paziņots septītajā dienā pēc tā nodošanas pastā. Ja pa pastu sūta adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu, to noformē kā ierakstītu pasta sūtījumu. Šaubu gadījumā iestādei jāpierāda, kad sūtījums nodots pastā. Ja adresāts apgalvo, ka viņš pastā nodoto administratīvo aktu nav saņēmis, viņam šis apgalvojums jāpamato, minot ticamus iemeslus.
- (3) Administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu.

74. pants. Spēkā neesošs administratīvais akts

- (1) Administratīvais akts nav spēkā, ja:
- 1) objektīvi nav saprotams, kas to izdevis;
 - 2) to ir izdevusi iestāde, kurai konkrētā administratīvā akta izdošana nav piekritīga (izņemot 52. panta otrajā daļā minēto gadījumu);
 - 3) rakstveidā izdotajā adresātam nelabvēlīgajā administratīvajā aktā nav piemēroto tiesību normu uzskaitījuma;
 - 4) tas pieprasa no adresāta tiesību normu pārkāpumu vai rīcību, kas faktiski vai tiesiski nav iespējama.
- (2) Adresāts nekavējoties paziņo iestādei savas šaubas par administratīvā akta spēkā esamību. Ja iestāde uzskata, ka adresāta šaubas nav pamatotas (un administratīvais akts ir apstrīdams), to paziņo adresātam septiņu dienu laikā, attiecīgi pagarinot likumā noteikto apstrīdēšanas termiņu.

75. pants. Apstrīdams administratīvais akts

- (1) Administratīvais akts ir spēkā, bet to var apstrīdēt, ja:
- 1) no tā nevar nepārprotami izsecināt adresātam uzlikto tiesisko pienākumu (noteiktu rīcību vai noteiktas rīcības aizliegumu) vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības;
 - 2) administratīvajā procesā nav ievērots šis likums vai citas tiesību normas, kuras nosaka attiecīgā administratīvā akta izdošanas procesu (procesuālās kļūdas);
 - 3) tas pēc sava satura ir pretrunā ar tiesību normām, arī tad, ja iestāde nav pareizi piemērojusi tiesību normas (arī balstījusies uz nepatiesiem faktiem), nav ievērojusi tiesību normu juridiskā spēka hierarhiju vai kļūdījusies lietderības apsvērumos (saturiskās kļūdas).
- (2) Ja apstrīdamu administratīvo aktu neapstrīd, tas ir spēkā, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu.

79. pants. Administratīvā akta apstrīdēšanas termiņš

- (1) Administratīvo aktu var apstrīdēt viena mēneša laikā no tā spēkā

stāšanās dienas, bet, ja rakstveidā izdotajā administratīvajā aktā nav norādes, kur un kādā termiņā to var apstrīdēt, – viena gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

- (2) Privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts ierobežo un kura administratīvajā procesā nav bijusi pieaicināta kā trešā persona, var šo administratīvo aktu apstrīdēt viena mēneša laikā no dienas, kad privātpersona par to ir uzzinājusi, bet ne vēlāk kā viena gada laikā no attiecīgā administratīvā akta spēkā stāšanās dienas.

150. pants. Pierādīšanas pienākums

- (1) Iestādei jāpierāda tie apstākļi, uz kuriem tā atsauca kā uz savu iebildumu pamatojumu.
- (2) Iestāde var atsaukties tikai uz tiem pamatojumiem, kuri minēti administratīvajā aktā.
- (3) Pieteicējam atbilstoši savām iespējām jāpiedalās pierādījumu savākšanā.
- (4) Ja administratīvā procesa dalībnieku iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, tiesa savāc tos pēc savas iniciatīvas.

250. pants. Pārbaudes apjoms un iebildumu robežas

- (1) Tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai:
 - 1) administratīvais akts izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus;
 - 2) administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām;
 - 3) administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības.
- (2) Tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai tos apstākļus, uz kuriem iestāde ir atsaukusies administratīvā akta pamatojumā.
- (3) Tiesa taisa spriedumu par iestādes faktisko rīcību, pārbaudījusi, vai faktiskā rīcība veikta, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus, un vai tā atbilst materiālo tiesību normām.

Vissvarīgākās un pētījumā vairākkārtīgi pieminētās likuma “Par pašvaldībām” normas

21. pants. Vietējās pašvaldības dome (padome) var izskatīt jebkuru jautājumu, kas ir attiecīgās pašvaldības pārziņā, turklāt tikai vietējās pašvaldības dome (padome) var:

- 1) apstiprināt pašvaldības nolikumu;
- 2) apstiprināt pašvaldības budžetu, budžeta grozījumus un pārskatus par budžeta izpildi, kā arī saimniecisko un gada publisko pārskatu;
- 3) apstiprināt pašvaldības teritorijas attīstības programmu un teritorijas plānojumu;
- 4) lemt par attiecīgās administratīvās teritorijas likvidēšanu, tās robežu grozīšanu vai nosaukuma maiņu;
- 5) apstiprināt pašvaldības ekonomiskās un sociālās attīstības un apkārtējās vides aizsardzības perspektīvās programmas;
- 6) apstiprināt pašvaldības teritoriālo dalījumu un tā pārvaldes struktūru;

- 7) noteikt pilsētas, novada vai pagasta simboliku, saskaņojot to ar Latvijas valsts heraldikas komisiju;
- 8) izveidot, reorganizēt un likvidēt pašvaldības iestādes un uzņēmumus, apstiprināt pašvaldības iestāžu nolikumus un pašvaldības uzņēmumu statūtus;
- 9) iecelt amatā un atbrīvot no amata pašvaldības iestāžu un uzņēmumu vadītājus, kā arī citas amatpersonas likumā un pašvaldības nolikumā paredzētajos gadījumos;
- 10) ievēlēt vai atlaist (atbrīvot no pienākumiem) vietējās pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētāju, priekšsēdētāja vietnieku, pastāvīgo komiteju locekļus un revīzijas komisijas locekļus;
- 11) iecelt amatā un atbrīvot no amata izpilddirektoru;
- 12) noteikt atlīdzību par deputāta pienākumu pildīšanu, kā arī šīs atlīdzības izmaksāšanas un ar deputāta darbību saistīto izdevumu atlīdzināšanas kārtību;
- 13) noteikt vietējās pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētāja, viņa vietnieka, vietējās pašvaldības domes (padomes) darbinieku, kā arī pašvaldības iestāžu vadītāju algu likmes;
- 14) noteikt, ja tas nav aizliegts vai noteikts ar likumiem vai Ministru kabineta noteikumiem, maksu par:
 - a) pašvaldības zemes, cita nekustamā un kustamā īpašuma lietošanu (iznomāšanu),
 - b) pašvaldības dzīvojamā un nedzīvojamā fonda īri (nomu),
 - c) pašvaldības ūdensvada un kanalizācijas lietošanu,
 - d) pašvaldības piegādāto siltumenerģiju,
 - e) sadzīves atkritumu savākšanu,
 - f) licenču (atļauju) izsniegšanu,
 - g) citiem pakalpojumiem, ko sniedz pašvaldības iestādes un uzņēmumi;
- 15) pieņemt saistošus noteikumus par pašvaldības nodevu ieviešanu un likumā noteiktajos gadījumos noteikt nodokļu apmērus;
- 16) apstiprināt saistošus noteikumus un noteikt administratīvo atbildību par to pārkāpšanu;

- 17) lemt par pašvaldības nekustamā īpašuma atsavināšanu, iekļilāšanu vai privatizēšanu, kā arī par nekustamās mantas iegūšanu pašvaldības īpašumā;
- 18) lemt par pirkuma tiesību izmantošanu uz attiecīgajā administratīvajā teritorijā pārdodamo nekustamo īpašumu;
- 19) noteikt kārtību, kādā veicami darījumi ar pašvaldības kustamo mantu, kā arī kārtību, kādā notiek dāvinājumu un novēlējumu pieņemšana un pārzināšana, aizdevumu, aizņēmumu un citu ekonomisko saistību uzņemšanās pašvaldības vārdā;
- 20) piešķirt nosaukumus ielām, parkiem un laukumiem, kā arī pārdēvēt tos;
- 21) apturēt un atcelt pašvaldības iestāžu vadītāju lēmumus;
- 22) atcelt vietējās pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētāja rīkojumus;
- 23) lemt par kārtību, kādā izpildāmas šā likuma 15. pantā minētās funkcijas un nosakāmas par to izpildi atbildīgās amatpersonas, kā arī sniedzami pārskati par šo funkciju izpildi;
- 24) ievēlēt pašvaldības pārstāvjus un locekļus pašvaldības vai valsts komitejās, komisijās, valdēs un darba grupās;
- 25) pieņemt Centrālās vēlēšanu komisijas noteiktajā kārtībā lēmumus, kas saistīti ar vēlēšanu un tautas nobalsošanas organizēšanu;
- 26) ievēlēt tiesu piesēdētājus, pagasttiesu, bāriņtiesu priekšsēdētājus un locekļus;
- 27) pieņemt lēmumus citos likumā paredzētajos gadījumos.

Vietējās pašvaldības domes (padomes) darbībai un lēmumiem jābūt maksimāli lietderīgiem.

Šā panta pirmās daļas 9., 18., 21., 24. un 27. punktā minēto jautājumu izskatīšanu Rīgas Dome var deleģēt Rīgas Domes izveidotai pašvaldības institūcijai.

37. pants. Vietējās pašvaldības domes (padomes) sēdes gaita tiek protokolēta.

Protokolā ierakstāms:

- 1) kur, kurā gadā, mēnesī, dienā un stundā sēde sasaukta, norādot īpaši, ja tā ir ārkārtas sēde;
- 2) kad sēdi atklāj un slēdz;
- 3) sēdes darba kārtība;
- 4) sēdes vadītāja un vietējās pašvaldības domes (padomes) darbinieka – sēdes protokolētāja – vārds un uzvārds;
- 5) sēdē piedalījušos un klāt neesošo deputātu vārds un uzvārds;
- 6) sēdē klāt neesošo deputātu neierašanās iemesls;
- 7) to personu vārds un uzvārds, kurām sēdē dots vārds;
- 8) iesniegtie priekšlikumi, pieprasījumi, kā arī sēdes vadītāja rīkojumi;
- 9) kādā veidā un ar cik balsīm lēmums pieņemts;
- 10) todeputātu vārds un uzvārds, kuri, izpildot Korupcijas novēršanas likumā paredzētos lēmumu pieņemšanas ierobežojumus, nav piedalījušies attiecīgā lēmuma pieņemšanā;
- 11) citas ziņas, kuras saskaņā ar šo likumu jāieraksta protokolā.

Ikviens vietējās pašvaldības domes (padomes) deputāts var pieprasīt, lai viņa izteiktais viedoklis tiktu ierakstīts protokolā.

Protokolu paraksta sēdes vadītājs un vietējās pašvaldības domes (padomes) darbinieks – sēdes protokolētājs.

Protokols jāparaksta ne vēlāk kā piektajā dienā pēc sēdes. Ja kāds no vietējās pašvaldības domes (padomes) deputātiem nepiekrīt ierakstam protokolā, viņam ir tiesības prasīt tā apstiprināšanu nākamajā vietējās pašvaldības domes (padomes) kārtējā sēdē.

Vietējās pašvaldības domes (padomes) lēmumus paraksta vietējās pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētājs. Ja vietējās pašvaldības domes (padomes) sēdi vadījis priekšsēdētāja vietnieks, viņš paraksta šajā sēdē pieņemtos vietējās pašvaldības domes (padomes) lēmumus.

Avoti un izmantotā literatūra

Grāmatas un raksti

Apvienoto Nāciju Attīstības programma. Pārskats par tautas attīstību 2000/2001 // Sabiedriskās politikas process Latvijā: Rīga, 2001.

Briede J. "Administratīvais akts" // Latvijas Vēstnesis, 2003.

Načisčionis J. "Administratīvās tiesības" // Latvijas Vēstnesis, 2003.

Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums Rīga // Tiesu nama aģentūra, 2002.

Briede J. "Administratīvā akta forma un sastāvdaļas."// Latvijas Vēstnesis nr.6 (311), 17.02.2004.

Berķis K. "Kā pareizi apstrīdēt administratīvo aktu?" // www.politika.lv/index.php?id=108832&lang=lv

Levits E. "Ģenerālklausulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība (II) // Likums un Tiesības, nr.7, 2003.

Normatīvie akti un politikas dokumenti

Valsts pārvaldes iekārtas likums // Latvijas Vēstnesis nr.94, 21.06.2002.

Administratīvā procesa likums // Latvijas Vēstnesis nr.164, 14.11.2001.

Likums "Par pašvaldībām" // Latvijas Vēstnesis nr.61, 24.05.1994

Ministru kabineta noteikumi nr.96 "Kārtība, kādā piešķirams, ap-
rēķināms un izmaksājams pabalsts garantētā minimālā ienākuma
līmeņa nodrošināšanai"// Latvijas Vēstnesis nr.35, 05.03.2003.

Ministru kabineta noteikumi nr.309 „Būvniecības publiskās ap-
spriešanas noteikumi”// Latvijas Vēstnesis nr.218, 05.09.1997.

Ministru kabineta noteikumi nr.154 "Dokumentu izstrādāša-
nas un noformēšanas noteikumi"// Latvijas Vēstnesis nr.74/75,
30.04.1996.

Ministru kabineta noteikumi nr.154 "Administratīvo aktu proce-
sa noteikumi"// Latvijas Vēstnesis nr.100, 04.07.1995.

Charter of Fundamental rights of the EU// [www.europarl.eu.int/
charter/convent49_en.htm](http://www.europarl.eu.int/charter/convent49_en.htm),

Recommendation No.R (80) 2 "Exercise of discretionary powers
by administrative authorities"//www.coe.int/DefaultEN.asp

Spriedumi

Lieta nr. 3-3-1-33-02//
<http://www.nc.ee/rkis/lahendid/tekst/3-1-33-02.html>

Lieta nr. A420104304, nav publicēts

Lieta nr. A42-0286-04/5, nav publicēts

Lieta nr. A42002304, nav publicēts

Interneta resursi

Latvijas tiesu informācijas sistēma
<http://court.jm.gov.lv/statresult/c200312.html>

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
www.raplm.gov.lv